LIBELLI

CVIUSDAM ANTVERPIÆ NVPER EDITI CONTRA SERENISSIMVM D. IOANNEM AB AVSTRIA,

Gubernatorem generalem inferioris Germaniæ, qua parte conſcientiæ, vt vocant, libertas in eo requiritur, breuis & dilucida confutatio.

Auctore Ioanne Lenſæo Belliolano, Sacræ Theologię Louanij Profeſſore.

Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitię libertatem, ſed ſicut ſerui Dei. 1. Petri 2.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE,

Apud Hæredes Antonij Bladij, Impreſſores Camerales. M.D.LXXVIII.

NVPER admodum editus eſt Antuerpiæ, typis Chriſtophori Plãtini Libellus ſine authoris nomine, aduerſus eum librum, quo non ante multo Sereniſsimus Princeps D. IOANNES AB AVSTRIA, *huius inferioris Germaniæ Gubernator, ſuam quandã intentionem declarauerat; cui propterea titulus erat,* Declaratio intentionis D. Ioannis ab Auſtria. *Qui liber ſimulatq; in manus noſtras venit (ſerius autem venit quàm volui, cum rumor neſcio quis, eo de libello ſpargeretur) perlegi ſtudioſe, eo præſertim in loco, ubi paginis aliquot religionis cauſa tangebatur.*

Hic verò quiſquis author ille eſt, haud ſanæ fidei hominem ſe eſſe demonſtrauit: ſimul etiam in falſam opinionem de Catholicis Epiſcopis, Vniuerſitatibusq́; huius noſtri Belgij vehementer, quantũ in ipſo quidem ſitum fuit, ſimpliciores multos adduxit. Quocirca viſum eſt cõmittendum non eſſe, vt liber hac præcipuè in parte pernicioſus, ſine omni cõfutatione, quod uellet, perſuadere ſineretur.

PRINCIPIO igitur probat id agi ſine ratione, imò abſurde etiam, vt armis ac ſeueritate pij principis, religio Catholica cõſeruetur: propterea quod religio qua Deus colitur, Dei ſit donum; neque vi poſsit hominum animis inſeri: quia nimirum credere aut religioſus eſſe, nemo queat inuitus. Hæc ſi ratio gladium excutit è manibus Catholici Principis, ne poſsit eius vſum ad religionis conſeruationem conuertere, non ſinet profecto eadem illum exeri, ad vllius in Repub. vitij graſſantis extirpationem. Quis enim vel mediocriter inſtitutus ignoret, non modo religionem ſeu pietatem Dei donum eſſe, verumetiam iuſtitiam, caſtitatem, cæteraſque virtutes? Quin & a ſceleribus ſibi temperare, niſi Dei munus eſſet, non diceret Beatus gentiũ Apoſtolus, orare ſe pro ſuis, vt nihil mali facerent. Num placet igitur quoniam hæc Dei dona ſunt, vt neque inter ciues iuſtitia, neque inter coniuges pudicitiæ fides, neque in familiis modeſtia, temperantia, obediẽtia, neque omnino in caſtris diſciplina, præfectorum aliqua ſeueritate conſeruetur? Quod ſi ſiç erit, abo- 2. ad Cor. 13.

lendæ leges erunt cõtra homicidia & adulteria latæ:nõ pater virga filij peccatum caſtigabit,non dominus ſeruũ,non magiſter diſcipulum,nõ tribunus militem pœna ob delictũ afficiet. Cur enim illum punis,qui vt abſtineret à ſcelere,Dei donum non habuit? Nã profecto ſi habuiſſet,abſtinuiſſet. Quod ſi recte neceſſariaq; Reipublicæ diſciplina ſcelera puniuntur, rectè quoque virtutes,quamuis Dei munera ſint ſeueritate conſeruantur. Etenim in tanta ad delinquendum pronitate quantam eſſe cõſpicimus,hęc ratio eſt virtutum bona publicè & priuatim conſeruandi,ſi contraria vitiorum mala pœnis inflictis arceantur. An vitioſum erit fortaſſe fœminam non ſeruaſſe fidem viro, & nõ erit vitioſum,fidem Deo ipſi datam violaſſe? aut grauis erit iniuria verbo factove Regiam læſiſſe maieſtatẽ, & nulla vel leuis erit in Deum blaſphemaſſe? Aut bonos ciues inſectari cõuitiis crimen exiſtimabitur,ſanctos verò eius in cœlo regnantes nihil erit petulantibus linguis irriſiſſe? Hęc atque huius generis alia complura,quæ contra religionem Chriſtianam Catholicam admittuntur, ſi crimina ſunt maxima & omnibus digniſsima pœnis,neque arceri à Republica in iſta exulceratiſſima corruptione morum, niſi principum

ſeue-

ſeueritate poſſunt: effectum eſt, ſumma id cum ratione coniunctum eſſe, vt in ea Catholici Principis gladio, cum facultas aſſuerit, vindicetur. Qui non ſine cauſa gladium portat (vt beatus Apoſtolus inquit) minister enim Dei eſt, vindex in irã ei, qui malum agit. Qui autem ea punierit quę ſiue factis, ſiue verbis ſacrilegis verę religioni aduerſantur, eaq; puniendo vel minuerit, vel ſuſtulerit è Republica Chriſtiana; nonne is præclarè tibi videtur religionem Catholicam in eadem Republica, vel omnino, vel magna ſaltẽ ex parte conſeruaſſe? Roma. 13.

CAPVT II.

Ac ſicut modò religio Dei donum eſt, ſic, opinor, & antea omni tẽpore fuit: nec ea ſolum ex parte Dei munus eſt, qua hæreticorum damnãtur errores, verumetiam ex ea qua gentium ſimulachra falſique dij fugiuntur. Atqui in Iudaicum populum, ne ad idola deflueret, graues minas, eiuſdẽque poſtea quàm ad ea deflexiſſet, acerbiſsimas plagas diuinitus irrogatas, ignorat nemo, qui ſacras litteras attigerit. Et quanquã ſubinde populus ille fœdè lapſus ſit, tamen nonne per tot annorum centurias iſtiuſmodi ſeueritate vera inter eos religio ſtetit, vniuſque Dei cultus in illa eſt Republica conſeruatus? Neque verò hic audiendum eſt, populum illum iſtiuſmodi

fuiſſe ratione cohibendum, quod duræ nimium ceruicis eſſet. Nam neque modo duræ nobis ceruices deſunt: quas neque mollit pietas, neque obedientia flectit: & ſi quiſquam illud fortaſſe produxerit, nihil omnino cauſam adiuuerit ſuam, cum interim teneamus etiam tum vnius veri Dei cultum, munus diuinū extitiſſe. Quod donum ſi conſeruandum non fuit in hominum animis, incuſſo ſeueritatis pœnarumque metu, non debuit idololatriæ lapſus tanta pœnarum, & calamitatum acerbitate puniri. Si autem conſeruatum ſic eſt, & multos quidem per annos, qui fiat, vt non & modo ratione conſimili Catholicæ religionis munus in Republica Chriſtiana cōſeruetur? Neque enim adeo tardo quenquam eſſe ingenio puto, qui non videat quàm Iudæis quoq; iuſtę fuerit cauſæ querelæ, cum propter cultum idolorum grauibus ruinis feriebantur; ſi hoc iam dicere quiſquam cum ratione poteſt, Cur tenere fidem hanc ſupplicijs cogor, quam niſi dederit Deus, habere nō poſſum? Quid? quod nec integrum iam erit Deo, quemquā ſuppliciis æternis addicere, propterea quod eum non prę omnibus rebus dilexerit? Paratum enim, & hoc erit continuo: Iniuſtè mecum agis, qui me ſic punias, quia non

habue-

habuerim quod niſi te largiente habere non potui.

Porro, vt alia non pauca huc pertinentia, quæ illorũ fuere temporũ, omittamus, ad nouumque teſtamentum conuertamus oculos: cur flagello vſus eſt Chriſtus ad exturbandos è templo negotiatores prophanos, niſi vt religioſam in eo Dei venerationem, quæ eius proculdubio donũ eſt, conſeruaret? Cur Ananiæ Sapphiræq; repentina morte incuſſus eſt multitudini credentium metus, niſi vt ſic punita fraude inimica pietati, conſtantior deinceps in promiſſis implendis pietas ſeruaretur? Factus enim eſt per hæc timor, ſicuti ſcriptum eſt in Actis, in vniuerſa Eccleſia, & in omnes qui audierũt. Tantũque abeſt, vt hac inuſitata vindicta religio, quæ Dei donum eſt, detrimentum acceperit, vt mox adiungat hiſtoria, magis magiſque auctã eſſe credentium in Domino multitudinem virorũ atque mulierũ. Cum igitur metu fuerit aucta religio, non eadem metu poterit in hominum animis conſeruari? præſertim cum ad pietatis indubie conſeruationem B. Gentium Apoſtolus Timotheo præcipiat, vt eos qui peccant arguat corã omnibus, quo cæteri timorem habeant, ac timore perculſi, ab ijs, quę Chriſtianis officiunt inſtitutis abſti-

CAPVT III.

Ioã. cap. 2.

Actorũ c. 5

1. Tim. c. 5.

abſtineant. At ille fuit(inquis) Dei metus,
hic autem quem ad religionis conſeruatio-
nem nihil conferre volumus,metus eſt hu-
manæ poteſtatis: Quaſi vero non eos, qui
rebus humanis legitimè præſunt, timeri vt
Dei miniſtros oporteat. Si enim diuinitus
eſt ordinata poteſtas ſublimior, & ſi is qui
poteſtati reſiſtit, Dei reſiſtit ordinationi,
Roma. 13. iuxta doctrinę Apoſtolicæ certiſsimam ve-
ritatem,quiſquis poteſtatem illam recte re-
ueretur ac timet, is Deum ipſum in ſuo vi-
cario metuat,ac reuereatur neceſſe eſt.Eam
ob rem Sapiens Deo ipſi ſubiunxit regem,
tanquam Dei miniſtrum, cum vtrumque
Prouer. 24 metuendum eſſe præſcriberet: Time, in-
quit,fili mi, Dominũ & regem,& cum ob-
trectatoribus ſiue Dei, ſiue regum,ne com
miſcearis:quoniam repentè ab ijs cõſurgit
perditio; & ruinam quam vterque afferat,
1.Petri.c.2. quis nouit? Hinc & Beatus Petrus iubet
Chriſtianos ſubiectos eſſe ſiue regi quaſi
præcellenti, ſiue ducibus tanquam ab eo
miſsis, ad vindictam malorũ; laudem verò
bonorum. Quos igitur oporteat ſuſpicere
tanquam à Deo miſſos,eoſdem quoque ab
ijs, qui deliquerint tanquam Dei miniſtros
metui cõſtat oportere. Quare ſi ad religio-
nis conſeruationem,& propagationem di-
uinitus incuſſus conducit terror, cur timor
impe-

impediat legitimæ, diuinaque ordinatione conſtabilitæ poteſtatis?

CAPVT IIII.

Nec ſane dubium eſt, quin liberæ ſit voluntatis credere, omninoque perſpicuum eſt credere neminem inuitum poſſe: neque id quiſquã incuſsis terroribus agit, niſi planè deſipiat, vt credat aliquis vel inuitus. Verũ ad hoc ipſum confert diſciplina ſeuerior, vt multi ex nolentibus & inuitis fiant aliquando volẽtes. Quippe ad illius magni regis conuiuium, de quo ſcriptum eſt in Euangelio, compelluntur quidem inuiti: Luc. 14. ſed in eo tamen poſtea reperiunt, quamobrem ſe lætentur intraſſe. Foris ergo inuenitur neceſſitas, ſed naſcitur inde voluntas: Et fœlix illa prorſus neceſſitas, quæ ad meliora compellit. Quid Saulo, cũ minas cædesque ſpiraret in Chriſti diſcipulos, à religione Chriſtiana fingi poteſt alienius? Actorũ 9. ſed diuinitus adhibita compulſio fecit eum ex nolente volentem, ex perſequutore propugnatorem, ex lupo rapaciſsimo manſuetiſsimam ouem. Quæ niſi conpulſionis ac terroris eſſet vtilitas, non prædictum eſſe per Prophetam legeremus fore, vt prius quidem piſcatores, poſt ea verò venatores mitterentur: Mittam piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabuntur eos: & poſt Hiere. 16. hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur

buntur eos de omni mōte, & de omni colle,& de cauernis petrarum.Per varios ſane montes errabundi vagantur hæretici, dum fide reiecta, ſuperborum hominū diuerſos ſequuntur errores. Nec iam ab eos capiendos mittēdi piſcatores: venatoribus hæreticorum feritas indiget. Venator enim ſyluas cingit, ſentes excutit, terroribus vndique multiplicatis cogit in retia. Piſcator vero in mare retia mittit, quod incurrerit trahit: neque hic terror adhibendus eſt ad capiendum, ſed eſca ad alliciendum. Itaque piſcatores Apoſtoli fuerunt, qui principes Chriſtianos per quos cogerent non habebāt, ſed omnibus ſalute veraque fœlicitate propoſita, in Eccleſiæ retia pertraxere. At poſteaquam fidelium creſçente multitudine hominibus carnalibus abūdare Eccleſia cœpit, multique ex his vnitate violata, in montes, aut in colles profugerunt, aut in petrarum cauernas ſeſe abdidere? tum venatoribus opus fuit, hoc eſt, terrenis principibus, qui terroribus perculſos caperent, ac reuerti cōpellerent. Non eſt (opinor) fides vltroneæ magis voluntatis, quàm virtutis amor atque iuſtitiæ. Et tamen ad introducēdam liberam charitatē, ſpiritus ſeruitutis in timore præceſsit: omninoque ad id contulit veteris legis pædagogus ſuarum ſeue-

ritate

ritate minarũ? vt accepto ſpiritu adoptionis filiorum, alacres currerent diuinorum mandatorum viam, qui prius coacti, ſeruorum more, ſuum officium faciebant.

Quid eſt autem quod ait extirpari vi adhibita non poſſe, quod abditum ſit in intimis cordis, aut hoc ipſum cor inflecti & molliri, niſi Dei virtute, non poſſe? An exciderat quod ſcriptum eſt á Sapiente: Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam? Inhæret medullitus hominum cordibus, & ad ipſis quidem teneris, ſtultitia: neque extirpari vllo pacto poteſt, niſi ſapientiam Deus infuderit. & tamẽ virga diſciplinæ fugat ſtultitiã. Quin & hoc nõ dubitauit idem ille dicere: Virga atque correptio tribuit ſapientiam: puer autem qui dimittitur voluntati ſuæ, confundet matrem ſuam. Quod ſi virgæ fortaſsis officium educationis vitio prima ætas effugerit, quid vetat quo minus aliquando gladij fuget metus, quod non adhibita virga reliquit? Ideoque ſicuti puerilium verberum vtilitas, illis ſententiis demõſtrata eſt: ita & gladij ſeueritatisque fructus conſimilis commendatur ab eodem Sapiente, cùm ait: Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſsipat omne malum intuitu ſuo? per hoc indubiè, quod ſedulò quid quiſq; gerat, quid colat,

CAPVT V.

Prouer 22.

Prouer. 29.

Prouer. 20.

quid vc

quidue profiteatur, obſeruet; atque in faci noſos quidē & corruptores humanæ ſocietatis animaduertat ſeuerè: eos vero collaudet atq; remuneret, qui ſuis benefactis rempublicam ornauerint. Cor enim ſolus quidem inflectit Deus, ſed ad eam rem plerumque externum quodpiam miniſterium adhibet, per quod ſecretius in cordibus operetur. Quemadmodum ſolus ipſe incredulis fidē, & impœnitentibus duriſq; cordibus pœnitentiæ munus infundit: Et tamen ſcriptum eſt, fidem ex auditu eſſe, auditum autem per verbū Dei. Sermo quoque bonus, & ad fidei ædificationem pertinens, dare dicitur gratiam audientibus. Vt igitur per increpationis inſtructionisque verbū, ſic & per diſciplinæ flagellum, quos vult ad ſe cōuertit, occulta operatione gratiæ ſuę. Quæ niſi ſecretior operatio diuinę virtutis acceſſerit, fruſtra terrores admouerit, quicquid extrinſecus, ſiue per angelos, ſiue per homines adhibetur. Quā rem vel vnius exēplo Pharaonis, liceat agnoſcere: qui tot portentis, vt quaſi de ſomno graui infidelitatis euigilaret, excitatus, tot beneficiis prouocatus, tot deniq; plagis attritus, nihilo melior, aut mollior his omnibus effectus eſt. Et quāquā in illo (quod ad propriam quidem eius ſalutem attinet) opera

Roma. 10.
Ephe. 4.

perdita eſt, occulto, ſed iuſto iudicio Dei: tamen hæc alijs terrorũ miniſteria etiã per homines procurata, & ſæpe Deo miſerẽte profuerunt, & aliquibus quotidie proſunt.

CAPVT VI.

Nam de experientia quod adiungit, plerumque compertum eſſe, nihil hac ratione profici in fide ac religione cõſeruanda; nũquid propterea verum eſt, quod exemplis fortaſſe pauculis, interdum nihil effectũ eſſe demõſtrari poſſe videatur? Profert enim exemplũ Germaniæ, in qua religioſiſſimi Imperatoris CAROLI QVINTI irritos aſſerit fuiſſe conatus. Quod etiã ſi ita omnino ſe haberet, nũ circa alios ꝓpterea populos dormitare debebit ſeueritas diſciplinę? Num alterũ pater filiũ flagris remotis pro ſua libidine viuere patietur, propterea quod alterũ nullo correctionis fructu caſtigarit? Videamus ſi Apoſtoli ꝓpterea quoſlibet alios & inſtruere doctrinis, & terrere diuinorũ iudiciorum minis deſierint, quia fruſtra ad alios lucrifaciẽdos hiſipſis rationibus laborarant. Qui nullos iactis in ſiniſtram retibus ceperãt piſces, vbi ſe ad dexterã cõuerterunt, copioſa ſunt piſcatione lætati. Quoniam igitur incertũ eſt, propter diuinæ prædeſtinationis arcanum, vbi, & apud quos vel noſtræ correptionis officiũ, vel prædicationis labor, vel orandi ſedula

deuo-

deuotio, vel ipſa poſtremò ſeueritatis diſci-
plina fructũ habitura ſit: idcirco nulli ſunt
omnino à cura noſtra remouendi, ſicut nul-
lus eſt omnino, de cuius hic ſit ſalute deſpe-
randum. Varijs eſt curatio tentanda reme-
dijs, & cũ nihil doctrinæ inſtitutione, nihil
monitis, nihil pollicitis, neq; blandimẽtis
promouetur, ad ſeueriora quoque poſtea
Iſaiæ 28. veniendum eſt. Forſitan & vexatio intel-
lectum dabit auditui. Cur enim cenſemus
Prouer. 29. ſcriptũ eſſe: Seruus verbis non poteſt eru-
diri; niſi vt intelligeretur inefficacibus ali-
quando verbis dura iungenda eſſe verbera?
Malè autem viuendi ultrix diſciplina præ-
poſtera eſt, niſi cum præcedẽs bene viuen-
di doctrina contemnitur. Quod ſi hac con-
tempta, illa quoque circa nonnullos fruſtra
ſequuta ſit, adeoque ſint inflexibilia corda
quorũdam, vt & ad ipſa verbera magis ob-
dureſcant; tamen ijs flagellatis vel alij ſana-
buntur qui paulo fuerint molliores, vel alij
præſeruabuntur qui fuerãt peſtilentiſsimo
hæreſeos contagio corrumpendi. Neque
enim de nihilo ſcriptum reperitur: Mul-
Prouer. 21. ctato peſtilente, ſapientior erit paruulus.
Quid autem & Galliæ nobis exemplum
obijcitur? cum obſcurum non ſit (vt ante-
riorem ab Ariana hæreſi purgationem prę-
teream) graſſantem in ea quondam Albi-
genſium

genſium luem (cuius & hodie multi ſordibus inquinãtur) Catholicorum principum gladijs, annorum aliquot bello, repreſſam tandemque, & extinctam eſſe.

CAPVT VII.

Conſtat certe multis olim ad Eccleſiæ Catholicæ caſtra repetenda, Chriſtianorum principũ ſeueritatem profuiſſe. Quorum apud D. Auguſtinum leguntur gratiarum actiones, quod terroris flagello Deus vel malæ conſuetudinis vincula dirupiſſet, vel dilationum moras amputaſſet, vel experiri coegiſſet in Eccleſia falſa eſſe, quæ de Catholicis mẽdax apud ſchiſmaticos fama iactaſſet; vel quod ignaros veritatis, & in ſchiſmate atque hæreſi veram ſe Eccleſiam ſidemque tenere arbitrantes, metus ad eam cognoſcendam audiendamque feciſſet intentos, dum vererentur ne ſine vllis rerum æternarum lucris, damno rerum temporalium ferirentur. Ac reuera cum homo durum quippiã moleſtumque patitur, admonetur vt cogitet quare patiatur: vt ſi pro iuſtitia ſe pati perſpexerit, idipſum tamquam bonum eligat, pro iuſtitia etiã acerba ſupplicia ſuſtinere: ſin viderit iniquitatem eſſe pro qua patiatur, ſe inſtructuoſiſsimè laborare atque cruciari conſiderans, mutet in melius volũtatem, quo ſimul & ſterili moleſtia careat, & iniquitate, qua ſibi illam acceſſerat.

Vide epiſt. 48. & l. 2. contra literas Petiliani c. 84.

 ceſſerat.

cerſierat. Vnde & illa ſunt apud Prophetam, Indulſiſti gẽti Domine, indulſiſti genti, nunquid glorificatus es? elõgaſti omnes terminos terræ. Domine in anguſtia requiſierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sapiens quoq; in Prouerbijs: Liuor (ait) vulneris abſterget mala, & plagæ in ſecretioribus ventris. Idcirco gratiæ Chriſtianæ (vt Diui Proſperi verbis vtar) effectibus etiam ipſa quibus mũdus atteritur, arma famulantur. Quàm multos enim qui in tranquillitate pacis ſacramentum baptiſmatis ſuſcipere differebant, ad aquam regenerationis confugere inſtantis periculi metus impulit? & lentis tepidiſque animis quod diu cohortatio quieta nõ ſuaſit, minax ſubitò terror extorſit? Cumque lex eſſet capitalis aliquãdo ab Imperatore contra idololâtras conſtituta, teſtis eſt Auguſtinus non paucis terrorem hunc ad reſipiſcendum profuiſſe. Si autem & aduerſus Gentiles quædam aliquando legum fuit cogitata ſeueritas, quid erit aduerſus hæreticos & ſchiſmaticos faciẽdum, in quibus tãquã ſeruis fugitiuis, Dominicus adhuc character agnoſcitur? Quorum in numero etſi quidam ſint quos tanta malæ cõſuetudinis vorago ſubmerſerit, vt omnib⁹ rationibus authoritatibùſque reſiſtere malint,

Iſaiæ 26.

Prouer. 20

Lib. 2. de voçatione gentium, cap. 33.

Epiſt. 48.

Vide Aug. epiſt. 50.

ſint, quàm cedere? tamen & circa illos perſeuerare debet diligentia charitatis. Reſiſtũt autem duobus fere modis, aut ſæuiendo, aut pigreſcendo. Quid igitur hic faciat Eccleſiæ medicina, ſalutem omnium materna charitate conquirens, tanquam inter phreneticos & lethargicos æſtuans; Nunquid contemnere, nunquid deſiſtere vel debet, vel poteſt? Vtriſque ſit neceſſe eſt moleſta, quia neutris eſt inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari: nec tamen ſædula charitas deſinit & caſtigare phreneticum, & lethargicum ſtimulare. Ambo hac affecti moleſtia, dum ægri ſunt, indignãtur: ſed ambo ſanati, de reſtituta ſibi hoc modo ſanitate gratulantur. Quod ſi quidam cum ad nos tranſeant ficti ſunt, non eſt iam hoc noſtrum, ſed Dei iudicium. Et tamen quidam (inquit Auguſtinus) cum ficti putarentur, quoniam iuſſionis ad nos terrore tranſierunt, tales poſtremò in nonnullis tentationibus inuenti ſunt, vt quibuſdam veteribus præferrentur. Num ergo nihil agitur cum inſtanter agitur? Neque enim ſolis humanis terroribus murus duræ conſuetudinis per Eccleſiæ principes expugnatur, ſed etiam diuinis authoritatibus & rationibus Epiſt. 168.

 fides

fides atque intelligentia mentis, per eiuſdem Eccleſiæ paſtores, ac doctores inſtruitur. Non igitur nos ad idem ſemper (vt iſte ait) ſaxum impingimus, cum nitimur extirpare vi atque terroribus id quod eſt in cordis penetralibus altè reconditum. Non enim arma ſola ſunt ad terrorem in Eccleſia Dei, (quæ parua & imbellis initio ad hoc creuit, vt & terræ principes haberet pro eius honore & integritate, ſuis armis decertantes) ſed doctrina quoque cæleſtis parata eſt, qua inſtruantur atque ſanentur quicunque inſtrui ſe & ſanari patiantur.

CAPVT VIII.

Quin potius ad vetus illi ſaxum hæreticorum impingunt, qui hoc cenſent fieri non licere, quod in Eccleſia Dei contra hæreticos & ſchiſmaticos fieri cœpit, poſteaquam Eccleſiam Catholicam & Romanam Imperatorum ſceptra venerata ſunt. Conſtantinum enim clariſsimum Imperatorem conſtat contra partem Donati ſeueriſsimam legem tuliſſe: quam imitati filij eius, ſimilia ipſi quoque decreuerunt, Chriſtique regnum aduerſus hæreticorum inſolentiſsimos impetus, legitimo ſuæ poteſtatis vſu defenderunt. Valentinianus & Theodoſius Manichæos è ciuitatibus expellendos, vltimoque tradendos ſupplicio

Vide Codice de S. Trinit. & fide Cathol.

ſupplicio iudicarunt. A Valentiniano & Martino in Apollinariſtas exilij pœna, cum omnium facultatum amiſsione, lege decreta eſt: in qua & illud adiungitur, vltimo etiam ſupplicio eos coercendos eſſe, qui illicita docere tentauerint. Sed & Conſtantini epiſtola eſt, in qua præcipit, vt ſi quiſquam Arij libros celaſſe comperiatur, & nõ repente prolatos igne conſumpſiſſe, mortis ſupplicio ſubiaceat. Multo quoque pòſt, cum variæ per Græciam hæreſes graſſarentur, Iuſtinianus Chriſtiana prudentia Reipublicæ cõſulens, legem promulgauit, ne qui eſſent vſpiam intra ſui fines imperij pagani aut hæretici, cõceſsis tamen illis ad conuerſionem trium menſium inducijs. Poſterius quoq; Romani Imperatoris Michaelis pius in hæreticos zelus apparuit: hoc eſt in Manichæos, qui tum Pauliciani vocabãtur: & Antigarios, qui eodem tempore Phrygiam & Licaoniam impleuerãt: & Iconoclaſtas, quorum ea tempeſtate nõ virulentas modò noxij dogmatis diſſeminationes, verũ etiam arma & inſultus violentos ad orthodoxæ fidei ſubuerſionem, Catholici formidabant. Quid arma Pipini memorem, quid Caroli magni, aduerſus Longobardos Arianos in Italia commorãtes, ſedique Apoſtolicę & Eccleſiaſticæ dignitati

Tripartitæ hiſt. lib. 2. cap. 15.

Apud Paulum diaconũ, lib. 16.

In miſcel. lis ſiue apud Paulũ diaconum, lib. 24.

gnitati vehementer infeſtos? Sic enim Eccleſiæ matri ſuæ pij iam olim imperatores ſeruire conſueuerunt. Hoc vt ei præſtaret obſequium aduerſus Eutichianorum rabidam inſolētiam, Leonem Imperatorē Leo
Epiſt.75. Pontifex litteris ſuis vehementer eſt adhortatus: Debes enim (ait) imperator incunctanter aduertere regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam; vt auſus nepharios comprimendo, & quæ bene ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his quę ſunt turbata reſtituas. Cumq; Martiani Auguſti iuſſu Eutiches exularet pro impietatis ſuæ meritis, & tamē in ipſis dānationis ſuæ locis, multa aduerſus Catholicam integritatem blaſphemiarum deſperatius venena profunderet, ſcripſit idem Pōtifex Imperatori, plenum eſſe rationis, vt eum ad longinquiora iuberet ac ſecretiora transferri. Denique niſi hoc regum eſſet officium, cū ſceleratos alios, tum maxime impios, quorū in religione crimen eſt grauiſſimum, è medio diſſipare, eaque ratione efficere, quod alij precibus atque obſecrationibus à Domino impetrare cōtendunt,
1.Tim.2. vt trāquillam & quietam vitam agamus in omni pietate & caſtitate: non diceret in
Prouer.20. Prouerbiis Salomō: Diſſipat impios rex ſapiens,

piens, & incuruat ſuper eos fornicem; triũphum videlicet de iis fœliciter reportãs. Et ſcriptũ quidem eſt ab illo ipſo Salomone, regium thronum clementia roborari: Sed ſcriptum etiam illud eſt ab eodem: Abominabiles regi qui agunt impiè, quoniã iuſtitia firmatur ſolium. Prouer. 19. An igitur nos ad vetus ſaxũ impingimus, qui hoc fieri ex Dei verbo licere, & cum res poſtulat, debere putamus, quod & pientiſſimi ſępe fecerunt reges, & vt facerent, ſanctiſsimi pontifices rogauerunt, ſi feciſſent, epiſcopi doctiſſimi probauerunt?

CAPVT IX.

An non ipſi potius ad veterum hæreticorum vetus (vt antea quoque diximus) ſaxum impingunt? Illi enim cum premi ſe ab ſæculari poteſtate ſentirent, omnis generis argumenta conquirere ſoliti erant, quibus id nefas eſſe demonſtrarent. Extant apud D. Auguſtinum Donatiſtarum argumenta complura, & in his illud Petiliani, quo hunc etiã cernimus vſum eſſe. Lib. 2. contra literas Petiliani cap. 84. Dicit Chriſtus Dominus (inquit) nemo venit ad me niſi quem Pater attraxerit, & cur vos non liberum arbitrium vnicuique ſequi permittitis? Hic (opinor) quiuis animaduertit facillimè, quod ille dicit ex Euangelio neminem ad Chriſtũ venire, niſi quem pater attraxerit, hoc eſſe omnino quod iſte dicit,

fidem ac religionem dónum eſſe Dei. Donãdo enim fidem atque pietatem, attrahit ad filium pater. Sed ſi eius hic attractus, quo gratia commendata eſt, nullam adhiberi compulſionem, propter liberum arbitrium, pateretur, non eius iuſſu in Euãgelio legeremus quoſdam intrare compulſos: neque ad huius, qua de agimus, rei ſignificationem ſcriptum reperiremus, quemadmodum ancillam ſuam Agar Sara percuſſerit: quæ cum propterea profugiſſet, iuſſa eſt ab Angelo reuerti ad dominam ſuam: vt nimirum intelligeremus hæreticos & ſchiſmaticos (quorum in Agar ancilla quædam adumbratio præceſſerat) contra Eccleſiam dominam ac matrem ſuam ſuperbè ſeſe erigentes, propterea ab eadem verberari & affligi, vt iam correcti, ſalubriter edomita ſuperbia reuertantur. Proferebat & Iulianus hoc miſerrimum, vt Auguſtinus ait, argumentum, quo vniuerſi (inquit) vtuntur hæretici, quos a pernicioſa licentia leges imperatorum Catholicorum premunt: illam partem laborare rationis inopia, quæ in diſſerendo cum terrorem ſurrogat, nullũ à prudentibus impetrat, ſed cæcum à meticuloſis extorquet aſſenſum. Imò verò, ſicuti dictum eſt, aperit multis oculos afflictio; dumque

Geneſ. 16. Vide Aug. epiſt. 48.

Lib. 3. contra Iulianũ cap. 1.

dumque eos in propriæ ſalutis negotium eſſe cogit intentos, quod diſcuti & quæri ſeriò compellit, etiam inueniri Deo illuſtrante facit, conſtanterque & magna deinceps cum ratione teneri. Ideoque de Pelagianis quibuſdam verba faciens D. Auguſtinus, quorum quidem ſeueritatis metus linguam repreſſerat, ſed nondum tamen animos ſanauerat. Quantum exiſtimo (inquit) doceri facilius poſſunt, dum in eis timor ſeueritatis doctorem adiuuat veritatis, vt opitulante Deo, gratia eius intellecta atque dilecta, etiam loquendo expugnant, quod iam loqui non audent. Eam ob rem Olympium Comitem litteris adhortatus ſuis, vt leges Cæſaris aduerſus Gẽtiles & Donatiſtas euulgaret. In quibus & hoc ſcriptum reliquit, quorũdam ſe neque paucorum fide firma & ſtabili gratulari, qui ex occaſione legũ ipſarum ad Chriſtianam religionẽ, vel Catholicam pacem conuerſi eſſent. Denique & ante Auguſtinum Optatus Mileuitanus author eſt, quãtopere aduerſus Catholicã pacẽ Donatiſtarũm oblatrarit inuidia, quod a Macario præfecto, Marculus & Donatus ſchiſmatici homines interfecti dicerentur. Quaſi (inquit ille) in vindictã Dei nullus mereatur occidi. Et illi quidem, quod iſti quoque faciunt,

Epiſt. 104.

Epiſt. 119.

Lib. 3. aduerſus Parmenianũ.

ciunt, cum nonnullis argumentis vrgerentur, tempora ſeparabant; vt alia fuiſſe dicerent ante euangelium, alia poſt euangeliū; illa ſeueritatis atque iuſtitię fuiſſe; hæc benignitatis & clemētiæ: Scilicet, quia iuſſus eſt Petrus gladium ſuum in vaginā recondere, quo ſerui ſacerdotis auriculam amputarat. Sed Chriſtus (vt rectè eſt ab Optato reſponſum) pati venerat, non defendi; & ſi cogitatum ſuū Petrus impleret in paſſione Chriſti, videretur in ſeruum vindicari, non populus liberari. Ex his omnibus ſatis perſpicitur, non nos tanquam ad ſaxum hoc vetus impingere, ſed hæreticos ſolere, eoſque omnes qui dum licere ſibi quod libet volunt, diſciplinæ ſeueritatem, qua coerceantur ferre non poſſunt. Quorum, ſi quis eos attigerit, vetus eſt aſylum ceu antiqua iactatio, vt beatos vel ob hoc ſe eſſe prædicent, quia ſcriptum ſit: Beati qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam. Nec attendunt quod dictum eſt, propter iuſtitiam, niſi quia ſuæ hæreſi qua iuſtitiæ fundamenta ſubuertunt, quaque per blandiloquentiam & aſſentationem corda ſeducunt innocentum, iuſtitiæ & pietatis nomen imponunt. Nos ergo perſequutores corporum vocant, ſe verò grauiores multo perſequutores animarum & trucidatores

Rom. vlt.

eſſe

eſſe non agnoſcunt.

CAPVT X.

Et ijdem tamen ſunt, quos vbi ſæculari potentia valere cōtigerit, acerrimos etiam corporum bonorumque omnium perſequutores & oppreſſores violentiſsimos patimur. Quid enim non eorum paſſim, vbi ſuperiores euaſerunt, Eccleſiaſticarum opum inexplebilis auaritia rapuit? Quę non ſacra, violenta inuaſit impietas atque fœdauit? Quæ non humanitatis iura violauit fera nimis & inaudita crudelitas? Nulla denique fuit Circūcellionum vis atque ſæuitia, quam non iſti quibuſdam in locis propemodum perſequendo ſuperarint, aut certe æquauerint. Memorabile nobis theatrum crudelitatis ante pauculos annos vicina exhibuit Gallia. Vbi aut terræ viuos infodere Catholicos, aut eorum paruulas adhuc proles diſcerpſerunt, aut euiſcerarunt ſacerdotes, aut abſtractam capitis pellem refixere clauis, aut (quod nequit ſine ingenti animi horrore cogitari) reſecta impudenti crudelitate genitalia, deuorari à miſeris coegerunt. Nam reliqua erant vulgaria; ſtrangulationes, confoſsiones, ſubmerſiones, carceres, contumeliæ & verbera. Apertè vt in iſtiuſmodi hominibus (ſi homines tamen ſunt, & non feræ potius crudeliſſimæ) locuſtas

illas

illas agnoſcere liceat, de quibus ſcriptum
Apoc. 9. ſic eſt in Apocalypſi: Et ſimilitudines locuſtarum ſimiles equis paratis in prælium; & ſuper capita earum tamquam coronæ ſimiles auro; & facies earum tanquam facies hominum, & habebant capillos ſicut capillos mulierum; & dentes eorum ſicut leonum erant: & habebant loricas ſicut loricas ferreas; & vox alarum earum ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum: & habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum. Quibus in verbis quis non protinus, ſi paululum attenderit, hæreticos ſignificatós intelligat? Quorum & quaſi humanæ facies ſunt, propter primam ſimulationem humanitatis; & leonini tamen dentes, propter incluſam, quæ ſe poſt exerit, feritatem; & auro coronæ ſimiles, propter fallacem imitationem Eccleſiæ; & loricæ ferreę, quod eorum obſtinatiſsimæ mentes nullis ſeſe ſinant veritatis iaculis penetrari; & capilli mulierum, propter carnis curam, proiectaſque
Apoc. 9. in voluptatem cogitationes. Eoſdem & poſtea Ioannes per equos ſignificat, quibus ſunt leonina capita ad ſæuiendum, vimque faciendam in perſequutione. Quorum (ait) de ore procedit ignis, fu-

mus

mus. & ſulphur, propter blaſphemias, ignitaque tela pernicioſi ſermonis. Nam poteſtas equorum in ore ipſorum eſt, & caudis eorum. Etenim caudæ eorum ſimiles ſerpentibus habentes capita, & his nocent. Caudas porro, hæreticorum miniſtros intelligit. Propheta enim docens mēdacium, hic eſt cauda. Capita verò caudarum (interprete Auguſtino) mundi ſunt principes. In his igitur & caudis & capitibus vis ineſt ad nocendum maxima: ſiue cum falſi Prophetæ docendo ſeducunt, ſiue cum ab ijs corrupti & incitati principes, etiam terrendo & torquendo ad mala facienda compellunt. Apoc 9. Iſaię 9. Homil. 7. in Apoc.

CAPVT XI.

At propterea (inquiunt) erumpitur in ſæuitiam aliquando, quod Eccleſiaſtici attemperare ſe ad inſtituta noſtra & mores nolunt. Hoc & Gentiles pallio ſuum in Chriſtianos odium tegere, ſuamque ſæuitiam, iram eſſe iuſtam perſuadere conabantur. Hoc tamen & iſte palliū vſurpare non dubitat: aſſeritque non aliā ob cauſam pulſos Hollandia & Zelandia homines Eccleſiaſticos, quàm quia ſe accōmodare noluerint. Sed ſi viſa eſt ea ſatis iuſta cauſa pellendi, num etiam ſtrangulandi? num & cruciatibus variis excarnificandi? num aut demergendi, aut afficiendi modeſtiſſimos etiam

tiam homines omni genere cõtumeliarũ. Errant enim, ſi paſſiones & ludibria ſanctorum terra marique ſuſcepta putẽt ignorari tametſi plenius eadem aliquando patefieri poſſe ſperemus. At magis etiã (inquis) ſæuiendum fuit in nonnullos, quod Hiſpanicorum conſiliorum participes occultis conatibus patriæ perniciem molirentur. Hoc enim (ne quid fingere ipſe videar) & iſto in libro ad accuſationem trahitur ſacerdotũ, & cleri Hollandici. O quàm facile eſt vt canem cædas, baculum reperire: nam & olim eiuſmodi cauſæ prætextu ab Theodora Auguſta, Eutichiana peſte corrupta, pulſus in exilium eſt Beatus Papa Sylucrius: quia nimirum deprehenſæ fingerentur eius litteræ, quibus Romam Gotthos, quos & ipſe clerusque totus infeſtos patiebatur, aduocaſſet. In Aphriça verò ſæuientibus Vandalis, quid nõ perpeſsi crebro ſunt Catholici homines ab Arianis propter odiũ Romanorũ, quibus fauere & quibuſcum agere ſubinde literarum occulto cõmercio dicebantur? In iſtiuſmodi comminiſçendis concinnãdisque calumniis vſqueadeo ſemper hæretici valuerũt, atque etiamnum valent; vt & hic vulpes nõ iniuria metuat, ne caudam non habere probetur, quo poſsit cũ ſimia, Leonina lege profligari. Nam &

húius

huius apologi lepidam commemorationẽ interſerit, nec aduertit quàm is iure poſſet in ſimilis farinæ homines retorqueri. Cum enim Eccleſiaſticum ordinem cane & angue peius oderint, hunc maximè cupiunt ex omnibus terrarum angulis eſſe diſsipatum. In hoc ordine perſpiciunt Dominici ouilis eſſe paſtores, qui niſi ſublati ſint, liberam ſibi non eſſe ſentiunt mactandi perdendique facultatem. Moleſti in eo ſunt latratus canum, quibus contra luporum rabiẽ ouina ſimplicitas defenſatur: ideoque, hos vt ſaltem abigant, in id omnibus conſiliorum ſuorum curis incumbunt. Quod ſi quorundam huius ordinis hominum lætari ſocietate & coniunctione videantur, id callidæ & temporariæ diſsimulationis quædam facit induſtria, quo minus vlli ab eorum familiari conſuetudine abhorreant, quam non refugiſſe quoſdam etiam paſtores aduertant. Ergo vel odium ſuum fictæ amicitiæ laruis diligenter operiunt, quo ſuas partes reddant coniunctione firmiores; vel, quod diſsimulare non poſſunt, hoc quolibet æquitatis quæſito colore, iuſtum conantur efficere. Quis enim non protinus hominem ſeditioſum oderit? quis Reipublicæ ferendum putet eſſe proditorem? ſub his ergo criminatio-

nationibus quaſi plauſibiliter aut exploduntur, aut in vincula conijciuntur, aut etiam trucidãtur, quos intempeſtiuũ adhuc fuiſſet ſacerdotij nomine diſturbare.

Tripartitę hiſt. lib. 6. cap. 27.

Sic olim Iulianus Apoſtata cum ritum Paganorum modis omnibus conſtituere conaretur, atque id tamen effici vi adhibita non poſſe videret, eccleſiarum præſules & clericos, ſeditionum aliorumque ſcelerum prætextu ſubmouit è ciuitatibus : id agens reuera, quamcunque ſpeciem obtenderet, vt illorum abſentia paulatim Eccleſia ſolueretur: & nec ſacrorum miniſtri, nec qui docerẽt vlli exiſterent, iſtoque modo temporum lapſu propriæ religionis obliuionem Chriſtiani paterentur. Nec verò ſum ignarus intereſſe plurimum, quid publicis vel ciuitatum, vel eorum qui præſunt, decretis fiat, quidve priuata rabie vel dolo nonnullorum. Sed neque illud etiam neſcio haud multum intereſſe, ſiue fieri quid iubeas, ſiue committi ſinas, cum poſsis & debeas impedire. Si autem impediri vis & rabies multorum non potuit, etiam ſi ſæpe quid fieret non lateret, infœlicior profectò omni miſeria dominatus, talium vel ſubditorum, vel ſeruorũ, aut ſociorum operam neceſſariam arbitrari. Sed quid ſi etiam illi fideliſsimi putentur, qui maximè Eccleſiã oderunt?

oderunt? qui vel ad ſtruēdas calumnias ingenioſiſſimi, vel ad torquēda in bonos cōuitiorū iacula prōptiſſimi reperiuntur? Nū inter hos eccleſiaſtici conſtituti, propterea videbuntur accuſandi, quod ſeſe accommodare, aut condeſcendere, aut conniuere nequibunt? Et quam obſecro requirunt ad ſua, vel dogmata vel mores attemperationem? Si enim hoc exigunt vt ipſis in quibuſdā articulis traditæ nobis doctrinæ cædamus; & vel detrahamus quippiā, quo ſe offendi querantur, vel adhibito quaſi temperamento ad eorū arbitrium molliamus; vel non eis ſaltem errorem coarguendo repugnemus; rem poſcūt & á natura veritatis abhorrentem, quæ nihil inimico ſibi errori concedi patitur, & maiorum exemplis vehementer improbatam. Nō enim obſcurum eſt quam ſibi nec vnicam illam conſubſtatialitatis vocem eripi ſuſtinuerint, vt patri filius non conſubſtantialis, ſed ſimilis duntaxat eſſe diceretur: & qui id ſpe pacis atque concordię permiſerint, velut in Ariminenſi factum ſynodo legitur, non incertum eſt quantū improuida ſimplicitate ſua hæreticorum auxerint animos, vt ſe viciſſe iure quodam ſuo gloriarentur. Ea enim eſt hęreticorum crebris experimentis cognita verſutiæ improbitas, vt ijs ſi vel ad latum

vnguē ceſſeris in veri aſſertione, inſoleſcát amplius, iactētque perfidiæ dextras, & eo ipſo premāt infeſtius, quo pacatiores futuri credebantur. Magnus proinde ille Baſilius cum à præfecto monitus eſſet vt pareret tē pori, neque tot Chriſtiani orbis Eccleſias propter dogmatū ſubtilitatē diutius exagitari pateretur; reſpondit eos qui diuinis ſint eloquijs innutriti, corrumpi de diuinis dogmatibus, ne vnā quidem ſyllabā ſinere; ſed quaſuis citius mortis ſpecies amplecti. Deniq; viderint, qui ſic obſecūdari ſibi volunt, quēadmodū parere tum queat Epiſcopus Apoſtolo præcipienti: Prædica verbū, inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Et rurſum: Oportet Epiſcopū amplecti eū qui ſecundū doctrinā eſt fidelem ſermonē, vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui cōtradicunt, arguere. Alibi quoque admonet, vt cum modeſtia corripiantur ij, qui reſiſtunt veritati. Quod verò ad facta pertinet, moreſque hæreticorū proprios, num id poſtulāt, vt ſi res ſacras plenis buccis irrideant, nos corrideamus? Si templa ſi ſacra prophanent, ſi diuorum imagines detrahant, abiiciant, conculcent, nos ea facta cōprobemus? Si eccleſiaſtica ieiunia auido carniū eſu, ſi feſta ſeruilibus operibus violent,

Tripartitæ hiſt. lib. 7. cap. 36.

2. Tim. 4.

Titum 1.

lent,nos hiſce pro nihilo putatis, criminis ſocietate maculemur? Si poſtremo corrumpere hęreſeos veneno ſimpliciores nitantur,nos fratrũ noſtrorũ animas perdi muſſitantes patiamur? Cur requirũt accõmodationem, quã nõ neſciunt litteris Apoſtolicis prohiberi? Nolite (inquit Paulus) communicare infructuoſis operibus tenebrarũ, magis autem redarguitę.&:Nolite iugũ ducere cũ infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cũ iniquitate? aut quæ ſocietas luci cum tenebris? quæ autem concordia Chriſto cũ Belial? aut quę pars fideli cũ infideli?Et alio in loco:Denũciamus(inquit) vobis fratres, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinate, & nõ ſecundũ traditionẽ quam acceperũt a nobis. Et rurſum: Rogo vos fratres,diligenter obſeruetis eos,qui diſſenſiones & offendicula pręter doctrinã quã didiciſtis faciunt,& declinate ab illis. Tota ergo quæſtio hæc eſt;rectene an verò inordinate ambulent ij qui ſuà placita, nõ Eccleſiæ Catholicæ inſtituta ſequuntur: qui nõ quod traditum eſt tenẽt, ſed quod quiſque fuerit pro ſua libidine vel opinione cõmentus. Quod ſi praue ambulant, nos declinare iubemur: ſi verò nos ambulamus inordinate, ipſi nos vitare tenẽtur:ſin neque ipſi nos,neque nos illos

Rom. vlt. 2. Cor. 6. 2.Theſſ, 3. Rom. 16.

vitare tenemur: aut igitur Apoſtolica pr
cepta delenda ſunt, aut, quod fieri non p
teſt, vtrique iuxta Euangelii veræque fi

quod nõ facile cognoſci videatur; diuerſiſque de illo diuerſa profitentibus, non vno modo glorificetur. Ad ſimilem modum & hodie quidã diſſipatas atque diſtractas, ob religionum profeſſionumque diuerſitatem amicitias adglutinant; vt quamcunque libuerit de Catholico dogmate vel fingere, vel ſequi ſententiam, non ideo quiſquã ſit ab amicitia repudiandus, Chriſtiana modo profeſsiõne tegatur. At hoc Caſſandri nouũ hac quidem ætate cõmentum, ab reliquis etiam ſectariorum ſcholis exploſum eſt: qui tam multa ipſi propter teſtimonia ſcripturarum credenda proponerent, quæ nullo expreſſa veteri ſymbolo continentur: tam multa etiam olim quæ diuinis ex litteris haurirentur certiſſime, ſic credità non ignorarent, vt qui aduerſa ſenſiſſent, hæreticorum catalogo reperirentur adſcripti. Viderunt & hoc fortaſſis aſtu callidi ſerpentis agi, vt dum ea quæ fidei ſunt ad liberas opiniones reuocantur, ſenſim & ea fides quæ de primis eſt ſuſcepta capitibus, ex hominum animis euaneſcat. Vt enim vectibus aliquando milites infima turrium ſaxa quibus fundamenta ſuſtinentur, tecti opertique conuellunt, vt nec opinantibus hoſtibus, cum adhuc illę firmæ viderentur, repentina ruina concidant: ita prorſus ver-

 ſutiſſi-

ſutiſsimus diabolus ſpecie quadam pieta
obtectus, ſenſim per ſuos milites fidei ſ
ĉturam demolitur: id quidem prius om
cura cauens, ne ſumma apertè petere vid
tur. Sed reuera vno atq; altero ex ſubieć
articulis ad hāc opinandi libertatem reu
cato, quaſi ſubductis lapidibus, ipſa quo
principia ſubruit: tandemque vnam illa
Catholicam & Apoſtolicam fidem, quæ
tiamnum ſucceſſoris Petri miniſterio co
ſeruatur, apud nō paucos euertit funditu
Cum autem omnes vnius compage corp
ris debeamus aſtringi, atq; huius corpor
vnitatem ſpiritus vnus contineat, nequ
ſpiritus eſſe vnus poſſit tam diuerſa atqu
aduerſa loquentium; nōne id potius effici
tur, fidem, fideique & dogmatū de religio
ne profeſſionem vnam omnium eſſe debe
re, qui huius ſint corporis membra? *Diſſi-*
pari quoque neceſſe eſt, breuiq; diſſidiis &
cōflictationibus collidi ſocietatem homi
num illorum, qui nō inter ſe mutui amori
glutino cohæreant. Pacem enim concor-
diamque gignit amor, qui ſi refrixerit, cōt
nuo bella ſequūtur. Si autem ortæ contro-
uerſiæ de rebus ijs, quæ ad ſalutis negotiū
nihil omnino pertinent, ſæpenumero ami-
citiarum ſerenitatem obnubilant; quonā
modo non eas prōptiſſimè ſciſſura videan-
tur

tur ea diſſidia, quibus inter ſe homines pu-
gnantibus de religione ſententiis magna
verborum digladiatione cõfligant? Atqui
cohærere ſemper voluit Chriſtus corporis
ſui membra vinculo pacis. Quis enim ſuo
præſertim corpori, nõ omnibus modis de
perpetua coniunctione & vnitate proui-
deat? Quo fit vt vnam in familia ſua omniũ
fidem, fideique & dogmatum profeſſio-
nem, tamquam amicitiæ Chriſtianæ funda
mentum, atque firmamentum eſſe volue-
rit ille, qui habitare facit vnanimes in do-
mo: qui & orauit ſollicite pro ſuis vt om-
nes vnũ eſſent, ſicut ipſe & pater vnũ ſunt: Ioãnis 17.
& propterea mortem non dubitauit oppe-
tere, vt eos qui diſperſi vel erant tum, vel Ioãnis 11.
futuri erant poſtea per errores varios, con-
gregaret in vnum non locum, ſed corpus:
quod ijs vinculis coerceretur, quæ in epi-
ſtola ad Epheſios beatus Apoſtolus com-
memorat: Vnus Dominus, vna fides, vnũ Epheſ. 4.
baptiſma, vna ſpes vocationis noſtræ: qui
ad hanc ſui corporis conſeruandam vnita-
tem, vnum omnibus præfecit paſtorem,
vbi dixit: Paſce oues meas: quo ſic capitẽ Ioãnis 21.
conſtituto, ſchiſmatis tolleretur occaſio.
Qui denique vnanimitatem Chriſtianam
(quemadmodum ait D. Ciprianus) firmã Lib 1. epi-
ſibi, atque inſeparabili charitate connexã, ſtolarum, epiſtola 8.

etiam inſtituto ſacrificio declarauit, in
& confirmauit atque perfecit, vt bapti
ti prius in vnum corpus, multo poſtea m
gis vnum eſſemus omnes, qui de vno pa
& de vno calice participamus. Ideoq
Beatus Apoſtolus cum probe teneret n
vna fide conſenſioneque animorum, in
præſertim quæ religionis ſunt, Eccleſiaſti
corporis vnitatem nō poſſe contineri: o
1. Cor. 1. ſecrat Corinthios, vt idipſum dicant om
nes, & non ſint in ijs ſchiſmata. Nec dic
alius: Ego quidē ſum Pauli: alius, ego au
tē Apollo: alius, ego verò Cephæ aut Chr
ſti, ſed ſimul omnes nō ſimus niſi Chriſt
Quia nec diuiſus eſt Chriſtus.

CAPVT XIII.

Quae cum ita ſe habeant, vehemente
admiror quibus ſcripturarum locis reperer
rit iſte quod ait, vnam eſſe hanc conſeruā
dæ Cætholicæ religionis rationem, ſi inter
omnes firma cōſtet animorū coniunctio,
& mutua ſocietas, non habita magnopere
ratione quę quiſque de religione dogmata
conſectetur. Ain verò? iſtàne poteſt amici-
tia Chiſtiana videri, quæ non conſtet ia-
cto prius vnius fidei religioniſque funda-
mento? Et multum intererit in amicitiis
iuſtùſne ſit quiſpiam an fraudulentus, ſo-
brius ac temperans, an verò ebrioſus, &
non intererit, quàm quiſque ſit erga Deū
piùs

pius ac religioſus? Retulerit perſæpe mul-
tum ſitne Italus, Hiſpanus, aut Germa-
nus, & nihil retulerit ſitne hæreticus aut
catholicus? Quid præpoſterum magis quã
ab amicitia reſpuere quod fecit Deus, in
amicitiam verò ſine diſcrimine recipere
quod Diabolus ſeminauit? Etenim veriſsi-
mè dixit Auguſtinus, neminẽ poſſe vera- Epiſt. 25.
citer amicũ eſſe hominis, niſi fuerit ipſius
primitus veritatis. Præclarè quoque inui-
ctiſsimus ille Baſilius: Amicitiam (inquit) Theod. in
imperatoris magnam cum pietate iudico, Trip. lib. 7
ſine qua perniciem potius hanc appello. cap. 36.
Cumque varij ſint amicitiarũ gradus, ſuis
quaſi fundamentis vinculiſque diſcreti, vi-
derint ſane huius amicitiæ ſuæ quæ funda-
menta conſtituant, ſatis perſpicuum eſt
mundi huius eam eſſe, non Chriſti. In qua
amicitia ſiue eam carnis propinquitas, ſiue
commercia negotiationum, ſiue quid aliud
connectat, non religio fouetur, ſed tãquam
poſteriore habenda loco negligitur. Et
quoniam vtrinque religionis ſtudium fri-
get, minus ipſa quidem contradicentium
verbis impetitur, ſed rebus tamen ipſis ac
quotidiana cõmunicatione, magis magiſ-
que langueſcit. Cedit ſæpe ſuo de iure plu-
rimum, ne fortè amicitiæ tranquillitatem
obturbet. Ac primũ quidẽ diſplicet quod

agitur,

agitur, poſt vbi conſuetudinem frequentia peperit, facilè & contemptum conſuetudo parit. Ex quibus veluti fontibus, alta tandẽ veræ, & catholicæ religionis manat obliuio. Quid ergo eſt quod hac ratione languentis, imò propemodum emortuæ in religione Germaniæ profert exemplum? Num magis intelligi potuit quid per huius os, diabolus loqueretur, quàm ſi religionis noſtræ ſtatum vellet ad normam pereuntis Germaniæ reuocari? Hanc mirum nõ eſt ſi tranquillam diabolus quietamque relinquat, quam multa poſt prælia, ſuam tandem magna ex parte victor effecit. Vt enim verißimè D. Ciprianus ait: Quos vicerit diabolus, hos tanquã iam ſuos factos contemnit ac præterit: illos vero pergit laceſſere, in quibus Chriſtũ cernit habitare. Quanquam nõ vanis rumoribus, ſed certiſſimis ſignificationib⁹ cognoſcitur, multos in diuerſis Germaniæ prouincijs hæreſeos iugo quaſi delaſſatos, longoque erroris carcere clauſos, Catholicæ religionis iam reddita luce ac libertate lætari. Sed ſi illic tamen pleriſque adhuc in locis partim libera eſt (terrente nemine) errandi facultas, partim ſublata poteſtas eſt veritatem profitẽdi: illum profectò nos debemus ſtatum votis omnibus deprecari, Ne in eum incidamus

Lib. 1. epiſtolarum, epiſtola 1.

mus

mus, quoad poſſumus, enitẽdum eſt omni ope ac viribus. Ne denique tam fœdè omnes hæ prouinciæ maculentur, intereſt omnium quidẽ, ſed præcipuè Catholici Principis: qui ſui regni hoc eſſe primarium deputat ornamentum, ſi in eo Catholica religio maximè florere conſpiciatur: qui iure optimo regnum ſe ſuum tenere non putat, niſi in eodem Eccleſiam Chriſti habeat. Hæc enim eſt charitas expetenda (inquit Ambroſius) hæc eſt charitas maior imperio, ſi fides tuta ſit, quę ſeruat imperiũ. Quę vt illi tantopore curæ ſit, exempla habet maximorum imperatorum. Vt enim inuictiſsimum imperatorem Carolũ Quintum eius patrem pręteream, à quo ſuſceptus eſt incredibilis pro Eccleſia labor, Theodoſij certe pienſsimi clariſſimique imperatoris, hæc ad extremum vſque ſpiritum cura fuit. Quem cùm multis nominibus, tum ob id præcipuè ſibi mirè charum fuiſſe teſtatur Ambroſius, quòd & cum iam corpore ſolueretur, magis de ſtatu Eccleſiarum, quàm de ſuis periculis angeretur.

Epiſt. 31.

In oratione de obitu Theodoſij.

CAPVT XIIII.

At optimè (aiunt quidam) prudentiſſimeque ſtatum eccleſiarum curauerit, ſi gladio recondito vnumquemque pro ſuæ cõſcientiæ teſtimonio viuere in religione patiatur. Hoc enim & iſte poſtulat haud

obſcuris

obſcuris verbis. Quo quidem in loco dice-
retur aliquid quod audiri poſſet æquius, ſi
omnium conſcientias vera fides ac Dei ti-
mor inſtrueret. Nunc verò tanta conſcien-
tiarum in multis abſurditas eſt, adeoq; illæ
ad omnia pro libidine cuiuſque laxãtur; ni-
hil vt ſit adeo ſacrilegũ aut impium, quod
non ab aliquibus ex cõſcientiæ teſtimonio
peragatur. An obſcurũ eſt non paucos ex
cõſcientiæ teſtimonio, imo verò ex impul-
ſu (vt aiebãt) Spiritusſancti hunc zelum ſu
ſcepiſſe, vt Dei miniſtros ſacerdotes quos
poſſent obtruncarent? vt ſacra Deo tẽpla
propter eam quã ſibi fingebãt idololatriã,
ſacrilegis manibus ac pedibus prophana-
rent? Quid ſi & hoc habeat conſcientię te-
ſtimonium, quod etiã litteris quidam man
dauerunt: Omnes in Republica debere eſſe
pares: nõ alios aliis quicquã in vlla re præ-
ſcribere: neminẽ vt ſuperiorem audiendũ
eſſe, cum ſuus cuique ſpiritus ad omnia re-
ɥe ſapienterque gerenda ſufficiat? Hoc igi
tur ſi quiſquam erit qui ſequatur, vt erunt
certe plurimi, nonne breui ex teſtimonio
conſcientiæ Rempublicã euerſam, & ſacra
prophanaque omnia perturbata & confuſa
cernemus? Scimus etiam quibus teſtimo-
nium conſcientiæ dictauerit, vt de alienis
vxoribus cogitarent. Quę conſcientia ſic à
Spiritũ

Spiritu informata ſignificabatur, vt dicerent:Spiritus meus cōcupiſcit carnem tuā. Hæc igitur aliaque permulta, quæ longum eſſet perſequi, ſi quiſquam ex conſcientiæ ſuæ teſtimonio facere ſineretur, & ſi nulla in rebus humanis diuinitus ordinata ſuperior poteſtas timeretur, non modo breui nullam Eccleſiam, ſed nec Rempublicam vllam haberemus. An eſt igitur hæc Chriſtiana libertas, quā & hoc ſub nomine quidam poſtulant, vt pro ſuo quiſque arbitrio & facere quæ velit, & de religione ſentire permittatur? Non (inquis) quæ velit quiſque facere, ſed prout libuerit de religione ſentire. Quaſi vero minor ſit religionis cauſa quàm morum: quaſi regula certa ſit iuxta quam viuatur, & non ſit aliqua certa ad quā fidei & pietatis ratio reuocetur: quaſi denique liberum de religione iudicium, libertas quoque ceu potius licentia, qua deteriores omnes reddimur, rebus in agendis non multo poſt conſequatur. Et quæ mors animarū peior atque nocentior eſſe poſsit, quàm libertas erroris? Hoc quidem Auguſtinus præclarè dixit cū tale quippiam in Donatiſtis reprehēderet; qui ꝑpterea Iulianū Apoſtatam habere Imperatorem & iudicem, quàm Conſtantinum Catholicum maluerunt. Nam prior Epiſt. 166.

Con-

Conſtantinus (inquit) contra partem Donati ſeuerisſimam legem dedit. Hunc imitati filij eius talia quoque præceperunt, Quibus ſuccedẽs Iulianus, deſertor Christi & inimicus, ſupplicãtibus Rogatiano & Pontio, perditioni partis Donati libertatẽ permiſit. Denique tunc reddidit baſilicas hæreticis, quando tẽpla dæmonijs: eo modo poſſe putans Chriſtianũ nomen perire de terris, ſi vnitati eccleſiæ, de qua lapſus fuerat, inuideret, ac ſacrilegas diſſẽſiones liberas eſſe permitteret. Attendis (opinor) quodnam dicat Iuliani ſtudium fuiſſe, cùm ſchiſmaticis Donatiſtis libertatẽ permitteret, quã imperatores catholici negauerãt. Hoc idem prorſus & nũc diaboli ſtudium eſt: vt videlicet ſacrilegis diſſẽſionibus, libertate permiſſa, paulatim & Chriſti nomen è terra viuentiũ eradatur. Sed hoc vt peragatur fœlicius, exitioſamque fraudem quo pauciores deprehendãt, interea Chriſti nomen in ore eſt omnibus, huius ſe ſpiritum, huius verbũ per omnia ſequi profitentur. Atque vt regis ſub nomine cudũt, quæ volũt Regi rebelles, ſic ijdẽ ſtudioſiſſimè de Chriſti proteſtantur iniurijs, qui maxime Chriſto aduerſãtur. Scit enim hoc nomen diabolus diſplicere nondum poſſe, quanteque magis ab eo conatur ſenſim a-

uertere,

uertere, tanto hoc & commẽdat blandius, & inculcat frequentius: agnique ſibi quaſi duo cornua facit, quo minus in eo vox dracõis ſuſpecta habeatur. His ergo conatibꝰ eius, qui & diſcipulos Chriſti expetiuerat vt cribraret ſicut triticum, nõ ſeſe oẽs pijs precibus, reges autem peculiariter gladiis ſuis opponerẽt? Et quibus dictum eſt: Seruite Domino in timore, & exultate ei cũ tremore, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via iuſta? nónne regibus? At quonam modo ſeruiunt Domino reges in timore, niſi ea quæ contra Domini iuſſa fiunt, religioſa ſeueritate prohibẽdo? Aliter enim eorum quiſque ſeruit quia homo, aliter quia Rex eſt. Nam quia homo, ſeruit viuendo fideliter: quia verò rex eſt, ſeruit leges iuſta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti vigore ſanciẽdo. Sicut ſeruiuit Ezechias, lucos & templa idolorum & ea excelſa quæ fuerant cõtra Domini præceptum conſtructa, deſtruendo. Sicut ſeruiuit Ioſias, cum talia & ipſe pius imitator faceret. Sicut ſeruiuit Rex Niniuitarum, ciuitatem vniuerſam ad Dominum pœnitentiæ placãdum operibus, religioſo Dei timore compellens. Sicut ſeruiuit Darius, cum idolum confringendum Danieli traderet, eiuſq; inimicos leonibus obij-

Apoc. 13.

obiiceret. Sicut ſeruiuit Nabuchodonoſor, quãdo omnes in ſuo regno poſitos, à Deo vero blaſphemando, lege terribili prohibuit. Poſtremò (vt propinquius aliquod iungamus exemplum) ſicut ſeruiuit Valẽtinianus iunior: ad quem cum propter recuperanda templorũ iura & ſacerdotiorũ prophana priuilegia cultuſq; ſacrorũ; ſuos miſiſſet Roma legatos, ſimulque (quod grauius eſt) Senatus nomine niterentur: vniuerſis qui in cõſiſtorio aderãt, Chriſtianis pariter atque Gẽtilibus reddenda eſſe cenſentibus, ſolus ille velut Daniel excitato in ſe fidei ſpiritu, Chriſtianos quidẽ perfidiæ arguebat, Gentilibus verò referebat quod pius frater eripuiſſet, hoc à ſe reddi nõ poſſe: quod in eo & religio læderetur & frater. Deniq; poſtulet (inquit) parens Roma alia quæcunque voluerit, debeo affectũ parenti, ſed magis obſequium Deo parentis authori. Veterem ſuam repetebat Roma in religione libertatem, id eſt antiquam, teterrimamque in impietate ſeruitutem. Num reddidit Valentinianus? minime verò. Et hoc, ne religio (inquit) lęderetur & frater. Mirum ſi prophanis idolorum cultibus religio lædebatur, & non lædatur hæreſibus imò vero tanto grauius officiunt, quant[o] latentius fallunt ſub blandiſſimo nomin[e]

D. Ambro. in oratione funebri de obitu Valẽtiniani.

redem

redemptoris. Si religionem nō lædunt hæreſes, quæ ſunt ergo vulpes paruulæ quæ demoliuntur Dominicas vineas, proptereaq; non libere vagari ſinuntur, ſed capi iubentur? Capite (inquit) nobis vulpes paruulas; & quas & ſatius eſſe dicit Bernardus gladio illius coerceri, qui non ſine cauſa gladium portat, quam permitti imbecillos multorū animos in errores traducere: præſertim quia & vulpes, quod mirādū eſt, in aprū ſenſim proficit, aut certe ſi & prius aper erat, vulpiniſq; & vtebatur fraudibus, & tegebatur exuuiis, tandē illū detegit atq; exhibet aprum, de quo ſcriptū eſt: Exterminabit eam aper de ſylua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam. Si nihil officeret hæreſis pietati, cur ab Apoſtolo diceretur ſubuertere fidem, multumque ad impietatem proficere? Cur Alexandrū, & Himenæū, niſi ob hæreſis ſuæ blaſphemiam, quæ proculdubio pietati cōtraria eſt, Sathanæ, quo tortor nequit eſſe crudelior, tradidiſſet? Cum igitur vehementer illa peſtis officeret, atrociſſimo ſupplicio coercendam eſſe Beatus Apoſtolus iudicauit. Illud enim ipſum tradi Sathanę, ſiue quod Dominus ait: Si Eccleſiā non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus; grauius eſt (vt Beatus Auguſtinus ait) quam ſi quis gladio feriretur,

Cantico 2.
Sermo. 66. in Cantica.
Pſal. 79.
2. Tim. 2.
1. Timo. 1.
Matth. 18.
Lib. 1 contra aduer-

ſarium legis & propher. c. 17 retur, quàm ſi flammis abſumeretur, ſi ſeris ſubigeretur: alligaturque homo infœlicius & amarius Eccleſiæ clauibus quàm quibuslibet grauiſsimis & duriſsimis, ferreis vel adamantinis nexibus: vt fruſtra hic noſter Catholicis principibus conflare conetur inuidiam cõmemoratione præteriti temporis, quo publica de hæreticis ſupplicia diuerſis in locis ſumpta eſſe noſcuntur. Quæcunque enim velint proferant, & omnia quantumcũque libeat exaggerent, nullum grauius reperient eo ſupplicio, quo quis eiectus de Eccleſia, rabido (vt ait D. Hieronymus) dæmonum ore diſcerpitur. In epiſtola ad Heliodorum. Ergo Beatus Apoſtolus, qui tantum ſupplicium inferebat ob hæreſim, tribuendamne cuique cenſebat ſuæ profeſſionis libertatem? Cuius exemplum intuens D. Hieronymus, mirari ſe dicit ſanctum Epiſcopũ, Lib. cõtra Vigilãtiũ. cuius in parochia Vigilantius presbyter eſſe dicebatur, acquieſcere furori eius, & non virga Apoſtolica, virgaq; ferrea confringere vas inutile, & tradere in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat. Meminerit, (inquit) illius dicti: Videbas furem & currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Et alio in loco: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt diſperderem de ciuitate Dei omnes

nes operantes iniquitatem? Et iterum, Nonne odientes te Domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Eiuſdem Apoſtoli Beatus quoq; pontifex Innocentius exemplum intuens, cum de coercēdis Pelagianis loqueretur: Auellendi ſunt (inquit) longius, & ab Eccleſiæ procul remouēdi viſceribus, ne diutius multa occupās inſanabilis poſt error increſcat. Neque hic plures neceſſe eſt commemorē Apoſtolici imitatores exempli, cū eam conſtet ſemper in Eccleſia Dei viguiſſe diſciplinā, vt qui nouellę doctrinæ fermento, Chriſtiani dogmatis puritatem vitiarent, monitique ſæpius, in ſuſcepto nihilominus inſtituto, ſuperbæ animoſitatis obſtinatione, perſiſterent; excōmunicationis gladio prçciderentur à Chriſti corpore, atq; in diaboli poteſtatē traderentur. Num igitur maiores noſtri, num tam multi diuerſiſſimis ætatibus Eccleſiarum moderatores prudentiſſimi, optabilem iſtam hoc tempore multis probauiſſent libertatem? Quæ ſi eſſe deberet, nunquam Apocalypſis Angelum Pergami Eccleſiæ reprehenderet, propterea quod haberet aliquos tenētes doctrinam Nicolaitarum: numquam Angelo Thiatyræ Eccleſiæ ſcriberet Dominus, habere ſe hoc aduerſus eum, quia permitteret mulierem

Circa principia Tomi.1.opuſculorū D. Auguſtini

Apocal. 2.

Iezabel, quæ ſe dicit prophetiſſam, docere & ſeducere ſeruos ſuos: Nūquam ipſe gentium Apoſtolus adeò vehemēter abſcindi eos optauiſſet qui Galathas erroris ſui prædicatione conturbarant: non increpari du-
Titum. 1. rè Cretenſes voluiſſet; vt eſſent ſani in fide: non venturi temporis (in quod profectò nos incidimus) lugendum in religione ſtatum periculaque deplorans, diceret: Erit
2. Tim. 4. tempus cùm ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Futurum hoc magis magiſque B. Apoſtolus præuidebat; ac ne bonorum opinione celerius, dira contagia per incautum vulgus ſerperent, vigilantiæ atque diſciplinæ, quo maturè propulſarentur, in vno Timotheo, quemlibet Epiſco-
Ironia. pum admonebat. Scilicet in his omnibus patronum agens expetitæ huius impudētiſsimis & votis & vocibus perniciosiſsimæ libertatis. Quam libertatem qui permitti in Eccleſia docent oportere, nihil aliud ſanè mihi quàm Babylonem iterum ædificare velle videntur.

CAPVT XV. Sic enim aliquando ſe habuit impia ciuitas, in qua de Deo & mundo, de bonorū malorumque finibus, quod quiſque delirârat,

liratat, impunè tradebat, & ſibi diſcipulos facere ſcholaſque ſtudebat: Cum enim eſſent innumeræ propemodum philoſophorum diſſenſiones, quis vnquam populus, quis ſenatus, quæ poteſtas vel dignitas publica ciuitatis impiæ, diiudicandas illas, & alias quidem probandas ac recipiendas, alias improbãdas repudiandaſque curauit: ac non paſsim ſine vllo iudicio, cõfuſeque habuit in gremio ſuo tot cõtrouerſias hominum diſſentientium, nõ de agris ac domibus, vel quacũque peculiari ratione; ſed de his rebus quibus aut miſerè viuitur, aut beatè? Vbi etſi aliqua dicebantur vera, eadem licentia prorſus & falſa ingerebantur: vt non fruſtra talis ciuitas myſticum vocabulum Babylonis acceperit. Quippe Babylon idem valet, quod ſi Latinè confuſionẽ dixeris. Nec vero intererat diaboli, qui eius eſt princeps; quàm contrariis inter ſe corrixarentur erroribus, quos meritò multæ variæq; impietatis omnes pariter poſsidebat. Iam velim Dei ciuitatem, quam ſibi temporibus iiſdem in Iudaico populo cõſtruxerat, mihi pauliſper contempleris (ijs tamen diebus ſepoſitis quibus nõ erat Rex in Iſrael, ſed vnuſquiſque quod bonũ ſibi videbatur, hoc faciebat: quos dies hodie multi nobis ſi poſſent reuocarẽt) ijs igitur Lib Iudi. cum c.17.

 diebus

diebus exceptis, nunquid illa diuinitus inſtituta ciuitas pſeudoprophetas cum veris Prophetis pari licentia aliquando cōfudit? Nonne ſoli in ea concordes inter ſe atque in nullo diſſentientes ſacrarum litterarum agnoſcebantur & tenebantur authores? Et animaduerte quæſo quæ fuerit pſeudoprophetis tum conceſſa libertas. Propheta (inquit) qui arrogantia deprauatus, voluerit loqui in nomine meo quę ego nō præcepi ei vt diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. Et rurſum: Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tēpore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de medio Iſrael. Quis verò quantuſque fuerit populi feruor aduerſus eos, qui moliri aliquid contra Dei legem viderentur, declarat illud, quod cum tribus Ruben, Gad, dimidiaque tribus Manaſſes ædificaſſent ad Iordanis tumulos altare inuſitatæ magnitudinis, nō quo ſacrificium ibi vllum offerrent, quod nō niſi vno in loco, quem elegiſſet Dominus, facere phas eſſe non ignorabant: ſed quo ſe hoc velut manifeſto indicio ad eiuſdem populi ſocietatem pertinere declararent, nec communione idcirco ſeparatos, quia locorum interuallis interiectis diſcreti viderentur,

Deut. 18.

Deut. 17.

Ioſue 22.

rentur. Hoc tamen eorum non ſatis primum perſpecto conſilio, cæteræ tribus e veſtigio tanquam in ſacrilegij vltionem armantur: eaſque bello tribus funditus excidiſſent, niſi accepta ſatisfactione miſſi legati ardentem indignatione populum placauiſſent. Ac Sadducæos quidē, quos reſurrectionem inficiari futuram nullus ignorabat, poſtremis temporibus Iudæi ferebant. Nec in eos quicquam legitur (quod equidem ſciam) grauius ab illis conſtitutū eſſe. Sed quis eos ob id neglectum mereri prudentię pietatiſue laudem exiſtimet? cur nō hos iuſtius fugiſſent hæreticos, quam Samaritanos ſchiſmaticos, quorum ſedulò commercia ſocietateſque vitabant? non enim coutebantur Iudæi Samaritanis: vſqueadeo vt cum potum Chriſtus à Samaritana petiſſet, admirans illa dixerit: Quomodo tu Iudæus cum ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Cum autem blaſphemos è medio tollere lex diuina iuberet, nec Sadducæis parci oportuit, qui eouſque blaſphemi erāt vt ipſam diuinitatem tollerent, cum & angelum & ſpiritum vllum eſſe negarent. Quorum non mox oppreſſis initiis, procedente tempore cæca ſic hæreſis inualuit, vt ſenſim collabente veteri ſacerdotio, quod Dominus præ-

Ioannis 4.

Actorū 23.

dixerat auferēdum, etiam huius ſedem occuparint. Sic enim ſcriptum in Actis eſt: Exurgens princeps ſacerdotum & omnes qui cum illo erant, quæ eſt hæreſis Sadducæorum, repleti ſunt zelo, & iniecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica.

Actorũ 5.

Galath. 5.

CAPVT XVI.

Cum igitur in aperto ſit, non ſic tum inſtitutā fuiſſe Dei ciuitatem, vt libera cuique poteſtas eſſet quæ vellet de religione ſtatuendi, nos ſic inſtituendam eſſe nunc Chriſti Eccleſiam arbitrabimur, vt impune quamlibet religionem in ea quiſque profiteatur? & cum pſeudoprophetas illi in ſui temporis Eccleſia minime tulerint, nos cū veritas & illuxit apertius, & corroborata eſt firmius, in Chriſtiana domo atque familia quoslibet quæ ſomniauerint profiteri patiemur? Atqui meminiſſe nos oportet Eccleſiam Catholicam, Chriſti videlicet ſponſam & amicam, ſic diuinis in litteris commendari, vt eſſe dicatur terribilis ſicut caſtrorum acies ordinata. Non eſt autem ordinata caſtrorū acies, vbi miles quiſque, contempto ducis imperio, ſe profitetur quod libuerit aggreſſurū. Meminiſſe oportet Eccleſiam Chriſti eſſe in terris regnū: vt certis, ſicut in regno bene cōſtituto ſolet, viuēdū eſſe legibus cogitetur: eſſe Dei domum

Cantico 6.

domum, cui patrēfamilias vnum præfecerit, ad quem debeant familiæ negotia cūcta referri: eſſe vnū ouile, in quo paſtori vni ſit obtemperādum, cui peculiariter dictū eſt: Paſce oues meas. Hic iam deplorandū eſt ſic elanguiſſe feruorem, qui aduerſus familiæ huius regnique perturbatores magnus eſſe ſolebat. Indefenſa multis locis templa, indefenſi Dei miniſtri, in hoſtium poteſtate relicti ſunt: hoc cum animaduertūt, locum ſibi inter nos liberū, imo & dominatum facilè pollicentur. Nihil mouent infinita prope quę ab illis proficiſcuntur ſcandala, quanquam ſine offendiculo ſe viuere velle profitentur: nihil cōmiſerationis inueniunt ſtrages, omnibus ferme locis circumuentarum dolis animarum, ſed potius ſi de illorum corpore ſanguis exierit, clamor exoritur, vt cor non in corde, ſed in oculis eſſe probetur. Balaam filiū Beor gladio Iſraelitæ peremerunt propter ſcandalum populo obiectum. Cū enim debilitare Dei populum maledicendo fuiſſet prohibitus, conſiliū Moabitarum regi ſuggeſſit, vt productis in conſpectum ornato meretricio mulieribus, in nephādas libidines pronum ad eas populum proliceret: quod eo pacto & ad cultum Deorum pertrahere impuris amoribus atq; illecebris irretitos, & vin- Roma. 31.

& vincere iam Deo propter impietatem exoſos facilè poſſet, Quin & Moyſes indigniſsimè tulit parcitum eſſe mulieribus, quę ipſos venereis vinctos catenis, in idololatriam & iram Dei protraxiſſent. Obſecro minùſne iſti pernitioſi tibi videbũtur, qui blandiſsimis vocibus, velut ſirenũ cantibus, de Christiana libertate reſtituta, de iugo multiplicium obſeruationũ excuſſo, de fugiendo ſimulachrorũ cultu, de vnius mediatoris pleniſsima ſatisfactione, gratia, miſericordia, atrociter in animas ſæuiunt? & à Deo patre, Eccleſia matre, Chriſto redemptore & capite, integras prouincias abſtractas, ac mortis è faucibus, ſæuiſsimique tenebrarũ principis tyrannide ſemel ereptas, ſub eandem iterum clade grauiore coniiciunt? nònne & ira Dei per impietatem prouocata, & populi viribus per diſsidia fractis, & variis erroribus ad abiectionem Chriſtianiſmi ſenſim viam aperientibus, Chriſtiani nominis hoſtibus feriendi delendiq; magis exponimur? Si libera non ſunt corpora inter gladios & ſpinas, & alia quæ lædere ac cruentare poſſunt, conſtituta, liberi erunt animi tot errorum ſpinis circunſepti? tot laqueis blandiẽtium illecebrarum capiendi? tot gladiis venenatarum linguarum confodiendi?

Sicu

CAPVT XVII.

Sicut igitur vera beatitudo non eſt viuere vt velis, niſi ita ſis affectus nihil vt praue velis: ita vera libertas non eſt, ſed pernicioſa licentia, grauiſque ſeruitus, & vitiorum omnium & errorū, cum impunè cuiq; licet quod libeat, profiteri & facere. Ea demum vera libertas eſt, cum nemo prohibet benefacere; nemo Dei cultum interturbat, nemo ſtudium impedit procurandæ ſalutis vel alienæ vel propriæ. Vera libertas eſt, & digna quæ Chriſtianæ libertatis nomine cenſeatur, qua fit vt excuſſo ſeruitutis peccati iugo, de quo ſcriptum eſt: Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati; vni ſubiiciamur Deo, iuſtitiæque ſeruiamus. Quā qui colūt, ij diſciplinę vinculis aſtringi ſe gaudēt, vt quo minus liceat ōnia pro libidine gerere, eo maior ſuppetat in bono proficiēdi facultas. Hanc qui colunt, diuinas leges ſpiritu dilectionis implēt, q̄a plenitudo legis, dilectio eſt. Ciuilibus quoq; legibus iidem obſequuntur, nō ſolum propter iram, ſed etiā propter conſcientiam. In his enim Reipublicæ vinculū, & (vt gentilis etiā orator confeſſus eſt) fundamentum libertatis eſt cōſtitutum. Denique (ait) omnes legum ſerui ſumus, ut liberi eſſe poſsimus. Hoc ſi gentilis agnouit, nō erubeſcet dicere Chriſtianus: In libertatem vocatus ſum,

Roma. 13.
Cicero in oratione Pro Aulo Cluentio.

ſum, faciã quod volo? Noli (inquam) noli hoc dicere Chriſtiane, in quo iure queas etiã ab homine gentili reprehendi. Si enim iſta tua volũtate, cuius de libertate gloriaris, peccatum facis, ſi in errores varios præceps demergeris, ſi Eccleſiæ Chriſti præſidia & caſtra relinquis, ſeruus es peccati & diaboli miſerrimus. Erit volũtas tua verè libera, ſi fuerit pia: tũq; frueris optabili iucũdaq; libertate, ſi iuſtitiæ, cuius obediẽtia
Iob 11. pars eſt, ſeruieris. Sed quẽadmodũ ſcriptũ eſt: Vir vanus in ſuperbiã erigitur, & ſicut pullus onagri liberũ ſe natum putat. Hoc vaniſſimæ ſuperbiæ ſpiritu, cui hæreſis fomẽta ſubminiſtrat, ſuperiorũ inſtituta violãtur, reſcindũtur ſcita patrũ, cõuelluntur definita maiorum, vt illud appareat: Quod volumus ſanctũ eſt. Nec ſe intra ſacratæ atque incorruptę vetuſtatis caſtiſsimos limites, prophanę ac nouellę curioſitatis libido valet ullo pacto cõtinere. Hoc autẽ cũ per ſe turpiſſimũ ſit, ne quẽ forſitan offendat, ſplẽdidiſſimo blãdiſſimoq; nomine Chriſtianæ libertatis ornatur. Ergone hæc tandem videri cuiquam vera & Chriſtiana libertas poterit, ſi contradicente atque improbãte nemine, tanquã paſtorũ omnium
Epheſ. 4. atque doctorum linguis obligatis (quos tamen poſuit Deus vt nõ eſſemus ſicut par-

uuli

uuli fluctuantes, & circumferremur omni vẽto doctrinæ)quoslibet de religione quiſque vel cõminiſcatur,vel ſequatur errores? Imò verò tũ maximè libertas eſſe vera credenda eſt, cum profligatis erroribus liberũ habet locũ ſola Catholicę veritatis aſſertio. Quæ tanta libertas,ſi quando propter premẽtes errantiũ turbas obtineri nõ poterit, erũt hæ ſaltẽ aliquæ reliquiæ veræ libertatis,ſi inter huius ſæculi tenebras nõ omnino oppreſſa veritas iaceat:ſed ei⁹ in verbis, ei⁹ in factis aliqua ſinatur paſſim collucere profeſſio. Tantillã ſaltem à Cõſtantio Auguſto libertatẽ D. Hilarius poſtulabat, cũ ſcriberet: Non ſolũ verbis, ſed lachrymis deprecamur,ne diutius catholicæ Eccleſiæ grauiſſimis iniurijs afficiantur, & intolerabiles ſuſtineant perſequutiones & contumelias, & quod nefariũ eſt, à fratribus noſtris: prouideat & decernat clementia tua, vt omnes ſe vbique iudices,quibus prouinciarum adminiſtrationes creditæ ſunt, ad quos ſola cura & ſollicitudo publicorum negotiorũ pertinere debet, à religioſa obſeruantia abſtineãt: neque poſthac præſumant atque vſurpẽt,& putent ſe cauſas cognoſcere clericorum, & innocentes homines variis afflictationibus, minis, violẽtia, terroribus frangere atque vexare.Intelligit ſingu-

ſingularis & admirabilis ſapientia tua non decere, non oportere cogi & compelli inuitos & repugnantes, vt ſe ijs ſubiiciant & addicant vi oppreſsi, qui non ceſſant adulterinæ doctrinæ corrupta ſemina aſpergere. Idcirco laboratis & ſalutaribus cōſiliis Rempublicam regitis: excubatis etiam & vigilatis, vt omnes quibus imperatis, dulciſſima libertate potiātur. Hæc aliaq; multa D. Hilarius, veram indubiè Catholicis petens libertatem, quoniā dominãte Ariana hæreſi ac veluti Bellona quadam, propter imperatorem ipſum captũ, in omnes vbique pios crudeliſſimè ſæuiente, grauem orthodoxi, & acerbam ſeruitutem ferre cogebantur. Atque huc fere à paruis & blandis initiis, poſtquam idoneos nacta fuerit duces, erumpere hæreſis ſolet: petunt ſibi libertatem, id eſt, nocendi perdendique liberam facultatem. Quam vbi fuerint aſſequuti, atque ſic viribus creuerint, vt nullo potentiæ valentioris metu reprimantur, tũ iugum illud imponunt Catholicis intolerandę ſeruitutis, quod B. Ioannes in Apocalypſi ſua non tacuit, vt liceat nemini vendere quicquã, vel emere, niſi qui habuerit characterem beſtiæ in frõte ſua & in manu ſua. Legat qui volet apud Victorem Vticenſem Africanæ per Vandalos Arianos
Apoc. 13.
perſe-

perſecutionis hiſtoriam, & plura hac ipſa de re quàm hic à me dici poſsint, reperiet. Hoc vnum profectò reperiet, hæretica tyrannide non aliam grauiorem ac funeſtiorem exiſtere: quæ & cum blanditur, crudeliſsmè ſæuit: nō enim proſcribit ad vitam, ſed ditat in mortē: non carcere includit ad libertatē, ſed intra palatia honorat ad ſeruitutē: non latera vexat, ſed cor occupat: nō ignes publicè minatur, ſed gehēnā priuatim accendit: non cōtendit vt vincat, ſed adulatur vt dominetur: Chriſtū confitetur vt neget: vnitatem procurat ne pax eſſe vera poſsit: promittit libertatem, vt omnes in corruptelæ ſeruitutem introducat. Cū autem piorū fideli conſtātia laceſsita, blandimenta deponit, paruum deputat nocumentum quod intulerit corporibus, niſi hac ratione & animas iugularit. Extorquet minis negationē veritatis, quę nec impietatis cauſam adiuuat cum ſit extorta, & negantis tamen polluit cōſcientiam quòd ſit voluntaria. Tēpla Deo ſacra tradi ſibi poſtulat, domoſque orationū in ſuorum latrociniorū ſpelūcas fallaci verbi Dei prædicatione cōuertit. Sacrorū miniſterium vaſa pretioſa vendicat ſibi, vt vnde pio ſacrificio placabatur in Eccleſia Deus, inde iā prophanis & iniquis, & ſacrilegis vſibus ad iracundiā pro-

prouocetur. Fallit promiſsis, dementat mẽdaciis; inuoluit fraudibus, occultis vulneribus necat: nec ante ſe multi ſentiunt læſos, quàm prope mortis ictu conciderint.

CAPVT XVIII. Et quia hæretici vti in ſua paucitate metuunt, ita ſæpenumero ſunt in ſua multitudine metuendi: exiſtit ſæpe tolerãdi neceſſitas quædã, qua minora perferuntur incõmoda, ne ſi hæc tollere mediteris, grauiora conſequãtur. Sic enim & humanæ leges quibus populi reguntur, minoribus malefactis, ne maiora cõmitterentur, dedere licentiã: & ea tamen quæ impunita relinquunt, iuſtiſsmè diuina prouidentia puniuntur. Lex ipſa diuina per Moyſen Iſraelitico populo data, nònne diuortiũ propter Iudaici cordis duritiam tolerauit? Huc & illud D. Auguſtini pertinet, Aufer meretrices de rebus humanis, & omnia turbaueris libidinibus. Obtulit Loth Sodomitis filias, vt tolerabilius in fœminas committeretur quod in viros perpetrari horrebat. Leuita ſimiliter Ephrathæus, cum in filios Belial peregrinus incidiſſet, tradere ſuã cõcubinam maluit illudendam, quàm illũ contra naturam libidinis furorem perpeti. Cum enim duo fuerint iniuſtitiæ vel impietatis mala propoſita, quorum vtrumque propulſare & effugere nequeamus, tolerare quod

Lib. 1. de ordine c. 4.

Geneſ. 19.

Iudicũ 19.

min' eſt ac ꝑmittere licet, ne graui' atq; no
cẽtius alterũ ꝑferre cogamur. Et quẽadmo
dũ B. Apoſt. inſinuat, faciẽda q̃dẽ nũq̃ mala
ſũt, vt eueniãt bona. Sed nõ eadẽ ſũt malũ
facere, & qđ ab alio fiat, q̃n id impedire nõ
poſſis, cũ gemitu tolerare. Quã etiã ob cãm
catholicos nõnullos imꝑatores feciſſe quã-
doq; legimus, vt hęreticis publicę trãq̃llita
tis cã tuẽdæ, nõnihil indulgerẽt. Quãq̃ qđ
fertur de Iuſtino Imꝑatore, deq; S. Martyre
Io. Põtifice Romano, ꝓrſus id eſt ab omni
veritate remotũ. Qđ ẽt cõſtat ex Epiſtola,
quã reuerſus Cõſtãtinopoli, ad Ep̃os Italię
ſcripſit; in qua monet eos, vt aduerſus Ar-
rianã ꝑfidiã armẽtur gladio ſpiritus ſancti:
Vt eã, inquit, ita opprimere & extirpare va
leamus, vt nec radix eius in poſterũ īueniа-
tur, Eccleſias vero Arianorũ, vbicũq; inue
neritis, catholicas eas cõſecrate, q̃a & nos,
q̃n fuimus Cõſtantinopoli, idẽ de illis feci-
mus, ſuadẽte piiſſimo Iuſtino, Imperatore.
Et quãq̃ Theodoricus Rex, nos, & oẽm re-
gionẽ noſtrã ꝑdere, & gladio & igne cõſu-
mere minetur; nolite timere eos q̃ occidũt
corpus, animã autẽ nõ poſsũt occidere; ſed
potius eũ timete, qui põt & animã & corp'
mittere in gehẽnã. Hũc illius imperterritũ
animũ inique ferẽs Theodoricus, eũ in car-
cerẽ cõiecit: vbi, ſqualore inediaq; afflict',
paucis diebus ceſſit è vita. Sic igitur habet

Hiſtorię veritas de Iuſtino,deq; Ioãne P
fice. Qui aũt alij q̃dã Imperatores aliq̃d
reticis cõcedẽdũ eſſe putauerũt,eorũ im
cillitati dari venia põt. Cæterũ habemus
cẽs exẽplũ Mariæ Britanniæ Reginæ, q
poſt multorũ annorũ ærũnas, quas pp f
catholicã cõſeruatã paſſa fuit; cùm Reg
declaranda foret, q̃uis ingẽtes aduerſus
copię collectę fuiſsẽt, & ipſa omni eſſet
pemodũ pręſidio deſtituta: a magnis q̃b
dã viris ſibi aſſiſtẽtib⁹ admonita; ne om
quæ cõtra religionẽ fierẽt tã acerbè ad a
mũ reuocaret, ſed aliqua ſilentio diſſim
ret, quo Prouincialiũ & Principum anin
nõ irritarẽtur; vere Catholica Regina, d
gnũ reſpõſũ dediſſe fertur: Q̃m Deus O
Max. ſuas pèccatricis iniurias nõ diſſim
laſſet, neq; ſe illius maieſtatẽ ĩminui, vlla
parte diſſimulaturã: Quid aũt? An quã h
buit in ſolius Dei p̃ſidio tãtã fiduciã coll
çatã, ea fruſtrata eſt? Quin oſtendit Deu
nũq̃ ope ſua deſtitui ſperãtes in ſe. Cũ.n.
la paruã equitũ peditũq; manũ, contra nu
meroſũ illũ exercitũ miſiſſet, nullo præl
cõmiſſo, diſſipat⁹ eſt vniuerſus hoſtiũ ex
citus; & ad legitimã ſuã Dñam profugit,
de ducib⁹, q̃ fuerũt auctores ei⁹ ſeditionis
ſupplicium ſũptũ eſt. Adeò p̃ſto ſẽper Deu
adeſt, quoties omni ſũt humana ope deſti
tuti, nomẽ ſuũ inuocãtib⁹, & in eo ſpem &
fiduci

fiduciā ſuā oēm collocātib᷒.Quāobrē vt illorū cōſiliū nō ꝓrſus improbamus, q̄ tolerādū eſſe qđ alioq̄ nolis,cēſent,quo vel magnū aliqđ bonū cōſequare, vel ingēs malū excludas: Eorū autē cōſtantiā & animi robur in cœlū laudibus tollimus, qui & corporis & fortunarū iacturā, ne pili q̄dē exiſtimarūt,dū & ſuę,& animarū ſibi ſubiectarū ſaluti cōſulere poſſent:Sic eorū ſentētiā explodendā eſſe ꝓrſus cēſemus,qui ſic Eccleſiā inſtituēdā eſſe putāt, vt niſi cuiq; qđ velit credēdi ꝓfitēdiq; ſit cōceſſa libertas, cōtra rationē aut ſcripturā diuinā q̄cq̄ agi videatur. Poſterius hoc ſequūtur hæretici, dū ꝓ veteri ſua cōſuetudine,prioribuſq; ſęculis noto more flagitāt libertatē:dū fures, homicidas, incēdiarios e medio tolli iuſtitię ſeueritate patiūtur:fidei verò corruptorib᷒ Chriſti exuſſlatoribus, & p religionū ꝓphanas nouitatēs,pugnaſq, verborū, grauiſſimis reipublicę ꝑturbatorib᷒,impunitatē cōcedi volūt.Scilicet ne cōtrā Dñicā iuſſionē ante tēpus eradicentur zizania,quaſi nō ſcelerati oēs ad zizaniorū numerū ꝑtinerēt;& quaſi nō aliud eſſet eccleſiaſticā areā hoc tēpore velut ſūpto ventilabro ab oī malorū palea velle repurgatam,(qđ qm̄ Dñi ꝓpriū eſt, extremiq; iudicij, verbis Euāgelicis prohibetur) aliud in nocentiores quoſdā ac nepharios Reipublicę diſſipatores

Matth. 13.

Matth. 3.
Cōſulatur Cyprianus lib. 3. epiſt. epiſtola 3.

 res

res, edere exẽpla iuſtitię, qb⁹ cæteri terre-
tur. Illud vero prius & Epi qdã & vniuerſi-
tates ſequutę sũt, quæ p̃ſentis tũ neceſſit-
tis ſtatuſq; rerũ habita rõne, aliud nihil
qđ erat in Hollãdia & Zelãdia malũ, tol-
rãdũ aliquãtiſper eſſe iudicarũt. Nõ leuẽ
lã ſequutę ſunt de Dono Dei rõcination-
qua nõ neſciũt hæreticos contra legitim-
ſuperiores põtates vti ſolitos eſſe: quã ſi ſ-
quutæ fuiſſent, nõ ad tẽpus, ſed sẽper nõ i
Hollãdia dũtaxat ac Zelãdia ꝑpeti, ſed oĩb
in hiſce ꝓuinciis iſti⁹ gñis libertatẽ ꝓba-
debuiſsẽt. Sed neq; delectare potuit eos e-
xẽplar Germanicũ, vbi ſciũt Caluini diſci-
pulos, qb⁹ in locis obtinẽt principatũ, R-
manę fidei hõines ſecũ in ſua ꝓfeſſione ꝑ-
ferre nõ poſſe. Quos igitur illic nõ ꝑferũt
hic ſperare potuim⁹ eſſe laturos. Quib⁹ aũ
in locis obtinet lutheraniſm⁹ facili⁹ fertu-
coire poſſe cõcordiã: qđ qetiores illi ſint
minusq; ſe dogmatũ aduerſitate ab hoĩbu-
2 Cor. 6. cathólicis ſeiũxerint. Cęterũ q̃ ſocietas lu-
ci ad tenebras, aut q̃ cõuẽtio Xp̃i ad Belial

CAPVT XIX. Quid porrò min⁹ cãdidũ, q̃ cõditiones p-
cis Gãdauenſis conari ad ꝑpetuã quãdã, &
vbiq; ſtabiliẽdã in omni religione trahere
libertatẽ? Cũ certũ ſit pacẽ illã hac lege cõ-
iiſſe, vt cęteris qdẽ ĩ ꝓuinciis Catholica &
Rom. religio, vti antea teneretur. In Hol-
landia verò & Zelãdia religionis exercitiũ

in ſuis, vt tūc erat, locis permitteretur tantiſper, dum eſſet aliquid ea de re per ſtatus patriæ generales conſtitutū. Vbi imprimis neque iudiciū ſtatibus dę religione cōmittebatur, ſed de loco: neq; ille Hollādiæ & Zelandiæ ſtatus in religione probabatur his qui pacem cum duabus illis prouinciis, ad id vſque tempus inimicis, confectā eſſe cupiebant: ſed tolerabatur, cum nō modò tum nulla ratione poſſet ad ſimilitudinem cæterarum prouinciarum conformari, verum metus eſſe potius, ob præſentem rerū turbam, ne cæteræ quoque ad illius modū miſere deformarentur. Vt autē hoc quod ſic fuerat Gandaui inter partes conſtitutum, Vniuerſitatibus quoque probaretur, tanquam nihil contineret Catholicę & Romanæ religioni contrarium: fecit partim ipſa rei neceſſitatiſq; conſideratio, partim ſpes magna breui fore, vt Domino Ioanne ab Auſtria in generalem prouinciarum gubernatorem facilius hac ratione ſuſcepto, & patriæ ſtatibus ijſdem qui tum erāt, cum pax coiret, permanentibus, nihil cōuentu publico decerneretur, niſi quod magnopere conduceret ad religionem Catholicam Romanā, non modo vbi ea vigebat conſeruādam, verum etiā vbi periclitabatur, protegendam, & vbi collapſa fuerit, paulatim Art. 3.4 5

 inſtau-

inſtaurādā. Sed ò ſpes, quàm ſæpe multo
vſque adhuc expectationē bonā fefelliſt
hic quoque bonorū omniū expectatio f
ſtrata eſt. Nam agente proculdubio poſt
per idoneos miniſtros ſuos principe ten
brarū, cui nihil obtingere poteſt gratiu
quàm ſi in variis errorum vitiorumq; te
bris ad plurimorū perniciem graſſari ſin
tur, neque ille retentus eſt cum eſſet ſuſc
ptus, quia nimirū primariis quibuſdā n
antea placuerat: & prouinciarum ſtatus a
vnius potiſſimum arbitrium, quem facti
paucorum aduocarat, ſic inuerſi, ſic immu
tati ſunt, vt ſubmotis optimis quibuſqu
Catholicis, quod non ſatis boni patriot
fingerētur, nec ipſam quidem pacificatio
nē Gandauenſem per eos, vti modo ſunt
compluribus in locis, ſpes aliqua ſit poſſ
conſeruari. Sane cum adeò cito per hunc
quiſquis ille tandem eſt, tam prẹclare ſe in-
ſtrui patiātur, vt quia religio Dei donū eſt
omni ſublata Eccleſiaſtica diſciplina, qu
recte patres quidam velut gubernaculum
in tempeſtate eſſe dixerunt, vnicuique pa
ſim ſuæ religionis exercitiū permittēdum
eſſe videatur. Cognitū enim ſatis eſt, ple-
rorumque his in locis ſectariorum, in eo
præcipue religionis exercitium eſſe conſti
tutū, vt nullos in alia quàm quæ ipſis col-
libuerit,

libuerit, religione viuere patiãtur. Et quãquam ad breue tẽpus ægrè diſsimulare nituntur, nõ ſe tamen cohibent, quin vngues hic interdum proferant ſuos. Quid autem in Hollaudia & Zelandia? nònne palam eſt nihil illic minus etiamnum ſeruari, quam Gãdenſis pacificationis leges? Nũ in illis aut contumeliæ, aut probra ceſſant eccleſiaſticorũ, aut vincula, aut cædes, aut exilia cõquieſcũt? Quæ vtinã prouinciæ reliquas ſuo ſatis exẽplo mouiſſent, nõ nũc dolẽtes vetus illud, ac tritũ vſurpare cogeremur:

Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum.

Hactenus ijs breuiter refutatis quæ in libello memorato cauſam religionis attingebãt, iam hic finẽ feceram, niſi de Iudæis paucula quædã adiungenda putauiſſem, nõ aliena (vt arbitror) ab inſtituto futura, cũ illinc quoque peti ſoleat nõ contemnẽdũ argumentũ, ad cõprobandam hãc tã prodigioſam in religone libertatẽ. Iudęis igitur, ſuis in ſynagogis atq; ędibus, libera permittitur auitę religionis obſeruatio, neq; ſibi in eos Eccleſia ius exercẽdę poteſtatis vſurpat, qui ſeſe illi neq; uolũtate vmquã, neq; eiuſdẽ religionis profeſsione ſubmiſerũt. Quid enim mihi, ait Paulus, de his qui foris ſunt, iudicare? Sed etſi illos cogere Eccleſia iure poſſet ad Chriſtianæ religionis ample- CAPVT XX. 1. Cor. 5.

 xum,

xum,neq; vllā permittere in ſua religio
libertatē,iuſtis tamē grauibusq; rationi
quamobrē eos præ hæreticis atq; ſchiſm
ticis toleraret,moueretur.Primū,quod
litatem habet ſingularē antiquę gentis
religionis quōdam diuinitus inſtitutę,
modo figuris vmbraticorū ſacramento
impletis,ſuperſtitioſę,quotidiana quędā
oculis ipſis mota cōſideratio. Quippe ea
quę Chriſtiani credimus ac tenemus, teſ
habemus eos, qui hoſtes cū ſint noſtri,
perque fuerint, ac ſuam de Chriſtianoru
initiis ac progreſſu teſtificationē à ſuis m
ioribus, nō ab eccleſia,ſicuti hęretici,acc
perint, venire nō poſſunt in ſuſpicionē c
lidę fictionis,tāquā illas res à Chriſto,eiu
que diſcipulis geſtas, aut illos legis veter
prophetarumq;libros tāto ante Chriſtian
religionis exortum conſcriptos, in grati
noſtri confinxerint.Ipſæ quoque ilorū ca
remoniæ,quæ à Deo iā olim inſtitutæ fue
rūt, neq; ob aliud vitioſæ modo ſunt, qu
quod rebus,quæ per illas prænunciabātu
exhibitis, non ſine ſacrilego mēdacio reti
nentur, teſtimonium etiam nūc perhiben
lucenti in orbe terrarū euangelicę veritati
At ritus gentilium, nō bonus vnquam,ſe
abominādus ſemper fuit: ideoq; hūc Apo
ſtoli ī Chriſtianis nullo modo tolerarūt,cū

ab iis

ab iis ſi Iudæi eſſent, ad tẽpus Iudaicos ritus obſeruari permitterẽt, donec mortuæ legis funus ad ſepulchrũ quodã modo merito cũ honore deferretur. Doctrinã quoq; hæreticã nõ Deus tradidit aliquando, ſed diabolus ſeminauit, & ſi qua eius occaſione ĩ Eccleſia Chriſti naſcatur vtilitas, nõ id errori per ſeſe pernicioſo, ſed diuinę gratię & miſerationi tribuendũ eſt, qua diligentibus Deum omnia conuertuntur in bonũ his, qui ſecundũ propoſitũ vocati ſunt ſancti. Nam quod ſubinde hæretici, dum mutuis inter ſe diſsidiis conflictantur, Catholicorum cauſam adiuuant, firmiſque ſæpe rationibus atq; idoneis teſtimoniis corroborant; non id qua parte hæretici ſunt faciunt, ſed qua parte à Catholica doctrina non diſcedunt, & ſecum aliquid de Eccleſiæ bonis, cũ ex nobis exirent, detulerunt. Velut cũ Lutherus Dominici corporis in Euchariſtię Sacramento profitetur eſſe veritatem, atque idipſum omnis generis argumento confirmat contra Caluinum. Velut cum Brentiũm cæteræ ſectæ vehementer oppugnant, falſoque aſſeri, Chriſti corpus omnibus ſimul in locis eſſe, perſpicuis cõuincunt argumentis. Quibus in concertationibus nõ hoc illos hæreticos facit quod vtiliter pro nobis aſtruunt, ſed id quo do-

ctrinę Catholicæ pertinaci animoſitate re-
ſiſtunt. Quod ſi ex Chriſtianis hęretici fie-
rent, qui ea quæ à Iudæis fiunt, obſeruari à
Chriſtianis quoque oportere profiterētur
(quod nonnullis ab ſchiſmatibus factum
memoriæ proditū eſt) & hos Eccleſia iu-
re ſuo, propter Dominicum characterem
reuerti compelleret, & pernicioſæ doctri-
næ ſeminationem meritò cohiberet. Qui
autē ſuis ex progenitoribus Iudęi ſunt, etiā
hoc nomine præ alijs tolerantur, quod tra-
ditas ſibi cæremonias ſimpliciter obſeruāt,
neque quod faciunt, populis Chriſtianis ſic
eſſe faciendum, aliqua doctrinæ profeſsio-
ne perſuadere nitūtur. Itaque D. Auguſti-
Pſal. 58. nus quod ſcriptum eſt in Pſalmo: Deus o-
ſtēdit mihi ſup inimicos meos. Ne occide-
ris eos, nequādo obliuiſcātur populi mei,
ſeu, vt ipſe legit, nequādo obliuiſcātur legis
meæ; poſſe dicit de Iudæis intelligi, tāquā
diceretur apertius: Iſtoſipſos qui me occi-
derunt inimicos meos, tu noli è medio tol-
lere. Itaq; Iudæi (inquit) manent cū ſigno,
neq; ſic victi ſunt vt à victoribus abſorbe-
rentur. Non ſine cauſa Cain ille eſt, qui cū
fratrē occidiſſet, poſuit in eo Deus ſignū,
ne quis eum occideret. Hoc eſt ſignum
quod habent Iudæi. Tenent omnino reli-
quias legis ſuæ, circunciduntur, ſabbatha
obſer-

obſeruant, Paſcha immolant, azyma comedunt. Occiſi nō ſunt, propterea quod gentibus credentibus neceſſarij forent. Nimirum vt in ramis ſuperbiæ præciſis, inſerto Deus miſericordiam ſuā demonſtraret oleaſtro. Et paulo pòſt aliam vtilitatem adiungens: Si fortè (inquit) quando paganus aliquis dubitauerit, cum ei dixerimus prophetias de Chriſto, ad quarum euidentiam obſtupeſcit, & admirans putauerit à nobis eſſe conſcriptas, de codicibus Iudæorum probamus, quia hoc totum antè prædictum eſt. Et Epiſtola 59. ad Paulinum ad quæſt. 9. Ipſa (inquit) Prophetia quid aliud niſi à noſtris putaretur eſſe conficta, ſi non de inimicorum codicibus probaretur? Ideo ne occideris eos, ne ipſius gentis nomen extinxeris, nequando obliuiſcantur legis meæ. Has igitur ob cauſas Iudaicos ritus Eccleſia tolerauit, Iudæiſque, cum quieti eſſent, nulloque perfidiæ ſuæ ſcelere Rempublicam perturbarent, ſuam in Iudaica ſuperſtitione conceſsit libertatem. Quin nec illos inuitos cogi ad profeſsionem Chriſtianam vt probaret adduci potuit: cum non defuiſſent in Eccleſia principes, qui id imprudenti zelo, faciendum eſſe putauiſſent. Quid enim ad ſalutem prodeſſe queat, ſi quem recla-

man-

mantem, inuitumque baptizes? Imo verò nec citra iniuriã id fiebat diuini ſacramenti, cuius ad ſuſceptionem admittendus eſt nemo, niſi qui ſe cordis ſincera conuerſione prębuerit dignum. Hinc igitur illa ſunt
Canon 55. in concilio Toletano quarto: De Iudeis præcepit ſancta ſynodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miſeretur, & quem vult indurat. Non enim tales inuiti ſaluandi ſunt, ſed volentes, vt integra ſit forma iuſtitiæ. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate ſerpenti obediens periit: ſic (vocante ſe gratia Dei) propriæ mentis conuerſione quiſque credendo ſaluatur. At vero de his qui iam fuerãt initiati, ſi forte á Chriſtiana profeſsione reſiliſſent, multo aliter loquitur. Hos enim & reuocari vult, & redire compelli, vt teneant quod ſemel ſuſceperunt, & vitam agant ſuæ profeſsioni congruentem. Qui (inquit) iam pridem ad Chriſtianitatem venire coacti ſunt, (ſicut factum eſt temporibus religioſiſsimi principis Siſebuti) quia iam conſtat eos ſacramentis diuinis aſſociatos, & baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chriſmate vnctos eſſe, & corporis Domini & ſanguinis extitiſſe participes, oportet vt fidem etiam, quã vi vel neceſsitate ſuſceperunt, tenere cogantur,

ne

ne nomen Domini blaſphemetur, & fides quam ſuſceperunt contemptibilis habeatur. Et canone ſequenti. Iudæi qui ad fidem Chriſtianam promoti, abominandas circumciſiones, & alios Iudaicos vſus exercuerint, pontificali authoritate corrigantur, & ad cultum Chriſtiani dogmatis reuocentur. Nihil hæc igitur eorum patrocinantur votis, qui ſub profeſſione Chriſtiana fidem deſerunt, & ſibi tamen libertatē, quæ Iudæis negata non ſit, concedi poſtulant. Quin potius vt in eos Iudæos, qui baptiſmum ſuſceperant, ius ſuæ poteſtatis Eccleſia mater exercuit: ita & in hos omnino poteſt, magiſque debet exercere: quod & inſolentia morū multis infirmioribus ruinam afferant, & docendo corrumpāt. Reuocandi ſunt prorſus ad Eccleſiæ leges, quibus ſe cum baptizarētur, ſubmiſerunt, atque ordine conſtituto, iniicienda ſunt euaganti frœna licentiæ.

CAPVT XXI.

Nec vero eſt quod de ſpiritu Dei glorientur tanquā liberi, quia dixerit Apoſtolus: Vbi ſpiritus Domini, ibi libertas. Solēt enim hoc in ore habere, nec dubitant diuini verbi gladio quaſi ſibi præcidere habenas, quibus vtiliter regebantur. Ac fuit etiā hæc olim in Germania Begardorum & Beguinarum abſurda perſuaſio, vt aſſererent homi-

2. Cor. 13.

Damnatur in concilio generali Viennēſi.

homines in hac vita perfectos; & ſpiritu
præditos libertatis, nō eſſe humanæ obno-
xios obediētiæ, neque ad vllius Eccleſiaſti-
ci præcepti obſeruatiōnē obſtringi. Nem-
pe quia ſcriptū eſſet: Vbi ſpiritus Domini,
ibi libertas. Prorſus quid de ſcripturis pro-
ferant, non intelligunt. Nam vt ſeruitutem
nō conſtituit legis vinculum ſiue obedien-
di neceſſitas, qua beati quoq; ipſi tenētur,
quibus nihil eſſe queat liberius: ſed ſuppli-
cij timor, cum is ſolus animum occuparit,
Rom.8. qui propterea etiā litteris Apoſtolicis ſpi-
ritus ſeruitutis appellatur: ita huic aduerſa
libertas legum vincula non reſoluit, nec
Galath.5. deſtruit legem, ſed magis ſtatuit. Eſt enim
libertas hæc, fides quę per charitatē opera-
Rom.3. tur, de qua B. Apoſtolus ait: Legem ergo
deſtruimus per fidē? Abſit: ſed magis ſta-
Rom.5. tuimus. Quod enim nō pręſtat iniectus ira-
cūdię diuinę metus, vt legi pareatur, id per
Spiritū ſanctū diffuſa charitas in corda no
ſtra præſtat, quæ ob eā rem dicitur eſſe ple
Rom.13. & 8. nitudo legis, propterea quod per eā iuſti-
ficatio legis impletur in nobis, qui non ſe-
cundum carnē ambulamus, ſed ſecundum
ſpiritum. Hoc autē cum præſtat, tum verè
Rom.6. liberum efficit. Excutit enim dominātis cu
piditatis iugum, & peccati regnū euertit,
ne deinceps obediatur concupiſcētiis eius.

Nam

Nam metus quidem ipſe, cũ ſolus ineſſet, voluntatem malã premebat, ne in apertum proſiliret ſcelus, ſed paſſiones peccatorum, quæ oppoſitæ legis occaſione violentius exurgebãt, atque in membris operabãtur, vel occultis ſaltem deſideriis peccandi, nequaquam foras exturbabat. Verum vbi libera charitas diffuſa eſt, (quam vitæ ſpiritum Beatus Apoſtolus nominat) ſoluimur a lege peccati & mortis, nõ vt legi non pareamus in poſterum, ſed vt ſeruiamus, quẽadmodum idem ait, in nouitate ſpiritus, non in vetuſtate litteræ. Hęc non vera, ſed pia, liberaque ſeruitus eſt. Libera enim eſt ſeruitus apud Deum, cui nõ neceſſitas ſeruit, ſed charitas. Seruitus hæc eſt libero homine digniſſima, quia Domino ſeruire, regnare eſt. Porro ſeruitutem veram duæ res efficiunt. Altera, ſi hoſtili poteſtati etiam lubens pareas. Hoſtes autem noſtri ſunt diabolus & peccatum. Quibus proinde qui ſubiiciuntur contra naturam, etiam ſi vltro imperata faciant, ſerui ſunt infeliciſſimi. Altera, ſi eius legibus cui te natura ſubiecit, grauatim & metu coactus obtemperes. Idcirco enim vetus teſtamentum in ſeruitutem generaſſe dicitur, quod metum incutiens, non amorem ingenerans, ſeruile duntaxat a filiis ſuis extorquebat officium.

Rom. 8

Rom. 7.

In ſententiis Proſperi, ſect. 124.

Galat. 5.

Quo

Quô proinde lex impleri quidem homi
bus videri poterat, ſed fallebat inanis o
dientiæ ſpecies, & adumbrata quædā in
go virtutis: cum aliud cerneretur in ope
aliud clauſum praua gereretur volunta
Itaque fiebat, quod ille ait de eo, qui nc
dum peccare oderat virtutis amore:

Horat lib. 1. epiſt. *Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota*
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.

Vbi vero ſpiritus Domini, ibi liberta
Serm. 4. de ieiunio 7. menſis. Quæ legem (inquit D. Leo) non timo
exequitur, ſed amore. Obedientia eni
mollit imperium; nec dura ibi neceſſita
ſeruitur, vbi diligitur quod iubetur. Ne
Gentilium quidem hoc latuit philoſo
phiam, ex qua ſcilicet tam commode Ci
Cicero in Paradoxis. cero, cum aliquando philoſopharetur, di
xerit: Hunc demum liberum eſſe, qui re
cta ſequitur, qui gaudet officio, cui viuen
di via conſiderata atque prouiſa eſt, qu
legibus quidem non propter metum pa
ret, ſed eas ſequitur atque colit, quia ic
ſalutare eſſe maximè iudicat, qui nihil di
cit, nihil facit, nihil cogitat, denique ni
ſi libenter ac liberè. Ex his paucis (quo
niam hic breues eſſe volumus) elucere ſa
tis arbitror, quanta imperitia proferatur
ab Libertinis iſtis Apoſtolicum de liberta
te teſtimonium: quod ſi pro eorum libidi
ne

ne interpreteris, iam non Eccleſiaſticas modo leges, aut ciuiles, verum etiam diuinas ſubuerteris. Quamobrem quod Galathis aliquando dixit Apoſtolus, id quaſi nobis quoque modo diceretur, magnopere intueri ac tenere debemus: Vos in libertatem vocati eſtis fratres, tantum ne libertatem in occaſionem carnis detis. Galath. 5.

FINIS.

Ad regni terreni firmitatem & proſperitatem, plurimum conferre ueræ pietatis cultum.

REGNI terreni robur & fœlicicitatem in eo ſitam eſſe, vt regi prudenter imperanti, populus concordia iunctus, lubens obtemperet, facilè omnes qui bona mente præditi ſunt, intelligunt. Nam & regi populus obediens, vires præbet ad obterendum hoſtem, & obedienti populo rex prudens, ad conſenſionem, diuturnitatemque, tanquam vitales ſpiritus ſubminiſtrat. Horum autem ſi quid deſit, languere reipublicæ corpus, ſenſimque diffluere, aut externa vi facile opprimi, neceſſe eſt. Roboam filij Salomonis imprudentia,

quàm potēs florenſq; Iſraelis regnū diſſ
uerit, nullus mediocriter doctus ignora
Repudiato enim conſilio ſeniorū, qui p
pulū ſubeſſe paratū; moderatione quad
3. Reg. 12. & lenitate retinendū eſſe cenſebant, iu
nilem ſecutus impetū, ſeruitutis commi
tione durioris, alium regē, ſeceſsionéq
meditari coegit. Diſsidiis vero ſtudiiſq
partium aduerſarū, Romani Imperij vir
toto orbe maximæ, nonne debilitatæ a
quando, & fractæ conciderunt? Decus
lud amplisſimi inuictiſſimiq; imperij, g
uioribus nunquam ęrumnis labefactatu
cladibus nunquam funeſtioribus affectu
atque attritum fuit, quàm tum, cùm bel
ciuilibus diſsidentium partium, facta col
ſio eſt. Græcia quoque ipſa, nunquam v
ci, niſi a ſeipſa potuit. Domeſticis enim
diuiſa diſcordiis, & infirmata bellis, n
tam Philippi Macedonum regis virtut
quàm propriis perculſa viribus afflictaq
corruit. Neque id ſane mirum, vt eni
ædificij robur eſt, firmiſſima partium int
ipſas coniunctio, qua ſoluta ni maturè o
curratur, impendere ruina ſolet: ita d
ſtabilis eſſe & florens ægre Reſpublica p
teſt, cuius veluti compago animorum di
iunctione ſoluatur. Iam ſi obedientia
non vltro delatam, cum præſertim nec d

bi

bita ſit, potentia dominantis extorqueat; ſcimus illud, malum diuturnitatis cuſtodem, ſolere eſſe metum; contraque beneuolentiam, fidelem eſſe vel ad perpetuitatem. Ideoque qui in libera ciuitate ita ſe inſtruant vt metuantur, his nihil eſſe poſſe dementius. Hoc igitur quod initio ſumpſi, facile quiuis perſpicit eſſe veriſſimum; Reipublicæ firmitatẽ & proſperitatem in eo conſtitutam eſſe, ſi regi prudenter moderanti, multitudo inter ſe congruens atque conſentiens non grauatim obtemperet. At non perinde omnes intelligunt, diſciplina morum cultuſque pietatis, quantum ad regni ſtabilitatem & terrenam etiã pacem, ac fœlicitatem afferat adiumenti. Quod eo fit, quia hominem quidem vnum regno præeſſe vident omnes, Deum verò eidem multo verius propriuſque præſidere ſummamque penes eum totius adminiſtrationis poteſtatẽ eſſe, & non ſciunt omnes; & qui ſciunt multi, haud ſatis preſſa ſeriaq; conſideratione perpendunt: quod ſi facerent, illius imprimis iram formidandam, & pietatis officiis gratiam conciliandam eius eſſe ſcirent; quo protegente, nullus extimeſcendus hoſtis: quo irato, nullius humana potẽtia præſidio eſſe poteſt. Huic enim in Pſalmis dicitur; Ab increpatione tua

Cicero in Officiis.

Pſalm. 75.

 Deus

Deus Iacob, dormitauerunt omnes qui a
cenderunt equos. Tu terribilis es, & qu
reſiſtet tibi? ex tunc ira tua. De cælo audit
feciſti iudicium, terra tremuit, & quicui
Ideoque de hoc colendo ſubiungitur: Vo
uete, & reddite Domino Deo veſtro, om
nes qui in circuitu eius affertis munera
Terribili & ei qui aufert ſpiritũ principũ
1. Reg. 12. terribili apud reges terræ. Iſraeliticus quõ
dã populus cũ ſub iudicibus ageret, muni
tiorem inſtructioremque ſe fore credebat
ſi reges, cæterarũ gentium more, haberet
Sed quid à Samuele audiunt? Si timueriti
Dominũ, & ſeruieritis ei, & audieritis vo
cẽ eius, & nõ exaſperaueritis os Domini
eritis & vos & rex qui imperat vobis, ſe
quẽtes Dominũ Deum veſtrum. Si autem
non audieritis vocem Domini, ſed exaſpe
raueritis ſermones eius, erit manus Domi
ni ſuper vos, & ſuper patres veſtros. Nihil
ne igitur præſidio rex erit? minimè, inquit,
ſed ſi perſeueraueritis in malitia, & vos &
rex veſter pariter peribitis. Sensũm rei hu
ius aliquem & Gentiles habuerũt, qui eos,
quos ſibi, opinionis errore, finxerant De
os, & placandos, ſi irati viderentur, & con
ciliandos, vt clemẽtes fauerent, ſacrificiis
putauerunt. Quin & Demetrianum Cy
prianus ſcribit iactare ſolitum, idcirco bel
lis

lis regna pacemque turbari, & calamitatibus variis hominum genus abſumi, quod Gentium deos, Chriſtiani non colerent. Sed in eum hoc ille retorquens: Non, inquit, ſicut tua falſa querimonia & imperitia, veritatis ignara, iactat & clamitat, iſta accidunt quod Dij veſtri à nobis non colantur, ſed quod à vobis non colatur Deus. Nam cum ipſe ſit mundi Dominus, cognitor & rector, & cũcta arbitrio eius & nutu gerantur, nec quicquam fieri poſsit, niſi quod aut fecerit, aut fieri ipſe permiſerit, vtique quando ea fiunt, quæ iram Dei indignantis oſtendunt, nõ propter nos fiunt à quibus Deus colitur, ſed delictis & meritis veſtris irrogantur, à quibus Deus omnino nec quæritur, nec timetur, nec relictis vanis ſuperſtitionibus religio vera cognoſcitur. Accedit quod illa ipſa ſine quibus rempub. diu ſtare nõ poſſe docuimus, confirmet pietas atque augeat mirificè. Nam principes quidem ipſi tum demum ad prudenter imperandum erunt idonei, ſi & vera illos pietas Deo ſubiecerit, & vera virtus vitiis ſuperiores effecerit. Tum demum vtiliter imperabunt, ſi quod ex Euangelio Chriſtianis præfectis dicitur, ad ſe cenſebunt pertinere: Reges Gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem exercent: in Luca 22.

eos benefici vocantur. Vos autem non
Sed qui maior eſt veſtrum, fiat ſicut mi
ſtrator. Qui videlicet nō ea præcipue q
rat, quæ ſibi ſint priuatim commoda,
quæ publicè ſunt multis vtilia: qui nō a
arctè, colat ſe opulenter neque gloriā p
priam, aliorum laborem faciat: qui non
per molliciem ipſe agat, duro ſubditos
mat ſeruitio: qui denique vt animus c
pori, quod ſeruat ac fouet, non vt anim
libidini, quam coercet ac frangit, ſibi ſu
ctis hominibus imperet? In ſubditis aut
obedientiam vera pietas fidelem & max
mam efficit. Qui enim verè pij ſunt, n
Rom. 13. ignorant illud: Omnem animam poteſt
tibus ſublimioribus ſubditam eſſe oport
re, non tantū propter iram, ſed etiam pr
pter conſcientiam. Non illud neſciun
Prouer. 8. Sapientia dici: Per me reges regnant,
legum conditores iuſta decernunt. Itaqu
non Dei modo, ſed principum etiam l
ges, non pœnarum metu, ſed obedien
Epheſ. 6. ſtudio, non vt illis intuentibus placeant
quod eſt ad oculū ſeruire, ſed ne Deo di
pliceant, quemadmodum Apoſtolica præ
cepta requirunt, prompte atque alacrit
Prouer. 8. obſeruabunt. Et qui magis regum ſceptr
venerabuntur, quam ij qui reges vt Dei m
niſtros audiunt, diuinamque in illis quo
dammo-

dammodo ſuſpiciunt poteſtatem? Hoc e-
nim ex doctrina Apoſtolica didicerunt, nõ
eſſe poteſtatem niſi a Deo, & qui poteſtati
reſiſtat, diuinæ ordinationi reſiſtere: huic
autem qui repugnet, certam ſibi accerſere
damnationem. Poſtremo concordiam cõ-
iũctionemque animorum peculiariter alit
fouetque pietas. Pacem cũ omnibus quan- Rom. 12.
tum in ipſa ſitum eſt, habere geſtit, offen-
ſiones cauet ſtudioſe, & cum offenſis in
gratiã redire feſtinat. In id tota incumbit,
vt fiat quod monet Apoſtolus: Idipſum di-
catis omnes, & non ſint in vobis ſchiſma- 1. Cor. 1.
ta. Hoc vt ſit, quod idem ait, omnibus mo-
dis enititur: Solliciti ſeruare vnitatem ſpi-
ritus in vinculo pacis. Vnum corpus & Ephes. 4.
vnus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in vna ſpe
vocationis veſtræ. Vnus Dominus, vna fi-
des, vnum baptiſma. Ergo & inter ſe ho-
mines, & Deo regique ſuo, pietas firmiſſi-
me iungit. Porro cum veriſsime ſcripſerit
quidam: Imperium facilè his artibus reti- Saluſtius.
neri, quibus initio partum eſt. Verum vbi
pro labore deſidia, pro cõtinentia & æqui-
tate libido & ſuperbia inuaſere, fortunam
ſimul cum moribus immutari: Quæ res il-
las verius artes parit quam pietas? Ambi-
tionem enim diſsidiorum procreatricem
pietas exterminat. Auaritiam, beluam illã

 fœram,

ſæram, immanem, intolerandam, omni vigilantia exturbat; libidinum atque ingluuiei corruptelas, quibus nihil vnquam ſatis, execratur; deſidiam, quæ nunquam periculo caruit, ſtrenuè fugat. In Iudiciis colit æquitatem, in contractibus ſinceritatē, in promiſſis fidem. Probè illud tenet, quod

Prouer. 14 Sapiens dicit: Iuſtitia eleuat gentem, miſeros autem facit populos, peccatum. Quid vero hæreſis ſemper inimica pietati? quid? niſi contraria omnia? Principes ſacrilegis furoribus exagitat: profuſis temere propriis, alienarum opum inuaſores facit: populum proteruum & inobedientem reddit: poteſtatem ſuperiorem, dominationemque contemnit: ſcindit Reipublicā

In epiſtola Iudę. communitatem, variaſque in partes, Religionū aduerſitate, dilacerat: ſoluit morum diſciplinam, falſa conſcientiæ libertate: Sacrificium tollit, ne placari Deus poſſit. His ſtudiis Repub. euerſa, nihil aliud quàm confuſionem rerum perturbationēque relinquit. Quamobrem hanc deteſtari, illam colere, & à perditorum iniuriis vindicare, pro ſe quiſque omnes debent, ſi firmam, ſi florentem, ſi omnino aliquam eſſe Rempub. velint.

Non

Non eſſe mirandum, peti nunc apertè teterrimam in religione libertatem; cum prænunciata ſint omnia deteriora propinquante ſæculi fine.

DVAE ſunt res in orbe terrarū primariæ, quarum curſu ſtatuque maximè moueri ſoleamus, regnum terrenum, & Chriſti regnum ſiue Eccleſia: quorum in altero pacem, ſecuritatem, quietem, libertatem, res ad tuendam vitam & neceſſarias, & commodas expectamus; aut omnia his aduerſa timemus, bella, fugas, metum, ſeruitutem, penuriam, oppreſſionem, direptiones. In altero expetimus, vt integra & florente religione, vitam agamus in omni pietate & caſtitate: contra verò pietatis ac religionis corruptores, eccleſiarum perturbatores, ſanctorum exilia, neces, item ſcandala, multorumque defectiones formidamus. Proinde fit, nec iniuria quidem, vt in vtroque & præſentia cum tranſactis conferamus, & futurorum cura tangamur. Atque etiam in vtroque & præſentibus præterita exiſtimare meliora ſolemus, & futura deteriora augurari. Et quantum quidem ad regnum

regnum terrenum pertinet, quē nōn gran-
Dan. 2. dis illla apud Danielem, ſtatua permoueat,
cuius imaginis aſpectus regem Nabucho-
donoſor perterruit? In qua quod aureum
caput conſpicitur, pectus & brachia argen
tea, venter & femora ærea, tibiæ ferreæ, pe
dum pars quædam ferrea, alia fictilis: quid
aliud quam futuris præterita meliora fœli-
cioraq; ſignificat? videlicet quod ipſe Poe-
ta ſic expreſsit:

Ouidius.

Tempora Saturnus dulci dedit aurea mundo,
Iuppiter incipiens deteriora dabat.
Peior adhuc iſtis ſucceſsit ahenea proles,
Et reliquis ætas ferrea peior adeſt.
Sic igitur ſemper peius peiora ſequuntur,
Nec ſunt vt fuerant tempora noſtra prius.

Ideoque cum illius ſtatuæ ſacramentū Da-
nieli patefactum eſſet, rerum omnium effe
ctorem, ac moderatorem Deum hac voce
laudauit: Sit nomen Domini benedictū à
ſæculo, & vſque in ſæculū: quia fortitudo
& ſapientia eius ſunt, & ipſe mutat tēpora
& ætates, transfert regna atque conſtituit,
dat ſapientiam ſapientibus, & ſciētiam in-
telligentibus diſciplinā. Ad extremas autē
vſque partes iam eſt ſeculorum ordo deuo-
lutus, multumq; ab auro & argēto receſsi-
mꝰ: nec inter digitos pedū partim ferreos,
partim fictiles, aut inter æs, teſtā, lutū, quæ

ſtabili coniunctione cohæſura propheta negat, multũ ſperare poſſe videmur trãquillę & fœlicis ætatis. Senuiſſe quoque ſuis temporibus mundum Cyprianus dixit, nec iis viribus ſtare quibus prius ſteterat, nec eo vigore ac robore præualere, quo antea prę-ualebat. Atque id vel nobis tacentibus, & nulla de ſcripturis ſãctis prædicationibuſq; diuinis documenta promentibus, mundũ iam ipſum loqui, & ſui occaſum rerum labentiũ probatione teſtari. Non enim hyeme nutriendis ſeminibus tantam imbrium copiam eſſe, non frugibus æſtate torrendis ſolitam flagrantiam, nec ſic verna de temperie ſata læta eſſe, nec adeo fætibus arboreis autumna fęcunda. Minus de effoſſis & fatigatis montibus erui marmorũ, minus auri & argẽti exhauſta iam metalla, & pauperes venas ſuggerere. Decreſcere in ſingulos dies atque deficere in agris agricolã, in mari nautã, militẽ in caſtris, innocentiã in foro, iuſtitiã in iudicio, in amicitiis concordiã, in artib⁹ peritiã, in moribus diſciplinã? Nec mirũ videri debere iram Dei quotidie in hominũ creſcere pœnas, cũ ea creſcant quotidie, quę iuſtiſſimè puniãtur: neq; eſſe conquerendũ quod minus hominum vtilitatibus & voluptatibus elementa deſeruiant, cum Deo homines non ſeruiant, per quem

Epiſtola ad Demetrianum.

quẽ hominibus cũcta deſeruiũt. Quid verò res Chriſtianorũ proprias? nonne languere eas ac debilitari, ſenſimq; fini propiũ quare cernimus? Vt enim premente ſenecta, minus homo auriũ viget auditu, minus curſu pedũ, acie oculorũ, viriũ robore; ſucco viſcerũ, mole membrorũ: ita in populo Chriſtiano & audiendi verbi ſalutaris ille ardor elanguit, & ad bene iuſteq; faciendũ minor eſt animi prõptitudo atq; alacritas, & veneno cupiditatis infecti multorũ animi, in errorẽ ſunt procliuiores, nec ad ferẽda aduerſa, ſuſtinendaſq; pro Chriſto iniurias ſolita eſt animi fortitudo: & abundãte iniquitate refrigeſcit charitas multorum. Deniq; in quas nunc anguſtias cõtractam Chriſti eccleſiã aſpicimus? Quondã Perſidis & Græciæ, totiuſq; Oriẽtis ampliſsima regna Chriſto parebãt: nũc Oriẽte in principis tenebrarũ poteſtatẽ ac tyrannidem redacto, magnaq; Occidẽtis parte ab eodem occupata, paucas occidui orbis partes, nec eas quidem integras, retinemus. Hoc tempus velut ingraueſcentis ætatis in Eccleſia futurum eſſe cum Spirituſanctus prævideret, ſic eam Pſal. 70. facit orantẽ: Deus docuiſti me à iuuentute mea, & vſque nunc pronunciabo mirabilia tua: & vſque in ſenectã & ſenium Deus ne derelinquas me: donec

donec annũciem brachium tuum omni generationi,quę ventura eſt. Senectam timet in defectione fidei, & charitatis languore: ſed ne vel tum deſeratur orat, quo poſſit brachium Domini, hoc eſt, Chriſtus redẽptor, omni per eam generationi annũciari. Quamobrem & per ſeneſcentẽ Eccleſiam ad Barbaras quæ ſupererant Indorum gentes, Chriſti trophæa perlata ſunt. Seneſcit enim Eccleſia, ſed vires non amittit: contrahitur, ſed non perit: oppugnatur, ſed nõ ſuccumbit. Nam qui fieret, vt toties tã grauiter oppugnata, nũc proſtrata & oppreſſa non iaceret, ſi vinci aliquando opprimiq; potuiſſet? Itaque veriſsimum eſt quod in Pſalmis de ſeipſa loquitur: Sępe expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Iſrael: Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi. Supra dorſum meũ fabricauerũt peccatores, prolongauerũt iniquitatem ſuã. Tametſi iam inde ab ipſis incunabulis aſsiduẽ eſt oppugnata, vinci tamen nõ potuit: & quãquam in eam vndique peccatores impetum facerent, nihil aliud tamen quàm ſibi peccata cumularũt: cumque Eccleſiæ grauiter nocere ſtuderẽt, ſibimetipſis vehementer obfuerunt. Sed ſeneſcit illa tamen languore Chriſtianorum, turba quadam errorum,

Pſal. 128.

defectio-

defectione multorũ: eoque magis quo ad illum ſæculi finem vicinius acceditur. de quo hanc emiſſam à Chriſto vocem eſſe Euãgelica hiſtoria commemorat: Filius hominis veniẽs putas inueniet fidem in terra? Quæ vox quid aliud ſignificat, quam in pauciſsimis inueniet? & in quibus inueniet, ab omni ſecretam errore ægrè reperiet? & in quibus fortè inerit ab omni errore diſiũcta, in hiſipſis rarò nõ frigidam, nõ torpentem, non pene otioſam ac mortuã repe riet? Ideoq; (vt Diuus ait Auguſtinus) quãtum accedit finis ille mundi, tantum creſcunt errores, crebreſcunt terrores, creſcit iniquitas, creſcit infidelitas. Chriſti verò præcones Apoſtoli, cuiuſmodi nobis ſæculorum fines fore prædixerunt? Num eos in quibus per hos videlicet Libertinos, ac nuper natos reformatores refloreſceret pietas, coleretur iuſtitia, mores redintegrarentur? Imo verò ob creſcentem indies ſuperbiam ac rebellionem, vitiorum malorumque pleniſsimos. Hoc (inquit Gentiũ Apoſtolus) ſcito, quod in nouiſsimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus nõ obedientes, ingrati, ſcelesti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immi-

Lucæ 18.

Tractatu 21. in Ioelem.

tes, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, & voluptatum amatores magis quam Dei: habentes ſpeciẽ quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Sed quid prophetæ ipſi? num gratiã noui teſtamenti tanta animorum occupatione cecinerũt, vt vltimæ ætatis tenebras ſilentio præterirent? Et aliud quidem alio tempore occurrit, nunc verò memorabile ſacrificium vellem ſpectaretur, quod magnus fideliũ parens Abraham legitur obtuliſſe. Sume mihi, inquit Dominus Abrahæ loquens, vaccam triennem, & capram trimã, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam. Qui tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes contra ſe altrinſecus poſuit, aues autem non diuiſit: deſcenderuntque volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abrahã. Cum autẽ ſol occũberet, ſopor irruit ſuper Abraham, & horror magnus ac tenebroſus inuaſit illum. Cum autem iam ſol occubuiſſet, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis tranſiens per diuiſiones illas. Factum audiſti? requiramus myſterium: quod niſi Dominus ipſe patefacere dignatus fuiſſet, quis illud ſe aſſequi potuiſſe confideret? ſed cùm cincto horroribus Abrahamo di- Geneſ. 15.

ctum

ctum ſit: Scito prænoſcens, quia peregrinũ futurum eſt ſemen tuum in terra non ſua, & ſubiicient eã ſeruituti, & affligent eam quadringentis annis. Veruntamẽ gentem cui ſeruituri ſunt, ego iudicabo, dicit Dominus. & poſt hæc egredientur cũ magna ſubſtantia. Quid hic dubitamus accipere, peregrinantis in terris Eccleſiæ curſum ad vſque ſupremi iudicii diem, illo nobis ſacrificio adumbratum eſſe? Eccleſia quippe fidelium, quæ verum eſt Abrahæ ſemen, initio in fide Trinitatis Chriſtique fundata, poſteaquam hominibus carnalibus abũdare cœpit, continuò diruptionem ac ſchiſmata, perſequutionesq; graues ab his perpeſſa eſt; vna interim atque integra perſiſtens in ſocietate ſanctorum: quorum etſi alii à negotioſis hominum conuerſationibus ſeſe remoueant vt turtur, alii inter illas degant vt columba: omnes tamen conſeruant vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Quid autem ſunt volucres in diuiſa cadauera inuolantes, niſi incentores ſchiſmatũ dæmones, qui humanis vitiis atque erroribus, haud ſecus atque nos cibo, paſcuntur atque oblectãtur? Sed quid agat Abraham, cum occidente ſole, id eſt, mundo jam in ſuum finem inclinato, horror eũ magnus ac tenebroſus inuaſit? Quid agat pius fi-

Aug. ſcribẽs ĩ Pſal. 103. exponit quædã de hoc ſacrificio.

delis

delis erroribus contenebrato iam mundo, & variis malorum pœnis afflicto, niſi vt cum pace optet ſepeliri? expectans ſibi quidem magnam æternorum bonorum in cœlo repoſitam ſubſtantiam, fumantem verò inferni clibanum iis quidem omnibus, qui ad vnam columbam & turturem non pertinuerint; at illis præcipuè, qui per hæreſes & ſchiſmata Chriſti corpus immaniter lacerant atque diſrumpunt: his enim peculiariter (vt Petrus inquit) caligo tenebrarum reſeruatur. Cum igitur ita ſe res habeant noſtræ, vt iuxta propheticas prænunciationes grauiora timere potius, quàm ſperare meliora debeamus: Primum nihil turbamur exundaſſe hucuſque malitiam, vt in eo quod habet extremum, hoc eſt, in impietate ipſa libertas apertè petatur: Deinde cogimur profecto ad illam vitam ſuſpirare in qua omni malorum metu ſublato, vero ſummoque bono perfruemur. 2. Petri 2.

In inſidioſam credendi libertatem Iacobus Latomus.

Libera Relligio, ſeu voce Licentia dici
Dignior, vt primum protulit Orbe caput,
Pax abijt, probitaſq; ſimul, pietaſq; ,fideſq; .
Quicquid & in priſco ſemper honore fuit;
Illa eadem toto ni mox pellatur ab Orbe.
Heu quantum miſeris impoſitura iugum eſt?
Ipſa quidem vultu primum blanditur amico,
Inſpicias propius, ſæua Tyrannis ineſt.
Si quis erit noſtræ qui nolit credere voci,
Aut quem non ſatis hoc tempora noſtra docent:
Perlegat inſignis quod ſumma condidit arte
LENSAEVS, digno nomine Doctor, opus.
Protinus inueniet merito, cur dicere poſſit;
Libertas procul hinc inſidioſa fuge,

SVMMMARIA CAPITVM LIBELLI HVIVS.

PRimum Caput docet & fidem & reliqua virtutum diuinitus infuſa munera, ſeueritate piorum principum, ac metu rectè in Chriſtiana Repub. conſeruari. pagina. 5.

Secundum caput, exemplum proponit reipublicæ Iudaicæ, in qua temporariarum plagarum metu, cultus vnius Dei, ritúſque colendi diuinitus inſtitutus, quantumuis varius & moleſtus, per complures annorũ centurias eſt conſeruatus. 7.

Tertium oſtendit adhibitis è nouo teſtamẽto cum exemplis, tum teſtimoniis, ad conſeruationem religionis vtilem eſſe metum Dei, ſiue per ſeipſum, ſiue per eos, quos rectores poſuit, terrorem incutientis. Vt enim lex vtilis à principe lata, ſuſcipienda eſt tanquam eſſet à Deo, per quem reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt: ita terror vtilis quem inferunt principes, a Deo eſſe putandus eſt. 9.

Quartum aperit rationem vtilitatis, quia videlicet metu compreſſa & ſubacta primũ mala voluntas, poſtea ſuſcepto veritatis & iuſtitiæ amore ſanatur, & ex nolente volens efficitur. 11.

Quintũ refellit ſcripturæ ſanctæ teſtimonio, perſuaſionem falſam, qua putetur fieri non poſſe, vt duricies cordis flagello correptionis auferatur. 13.

Sextum oſtendit non propterea correptionis offi-

 cium

cium prætermittendum eſſe, quod quibuſdam nihil prodeſſe comperiatur; quo pertinent illa
Libro de Corrept. & grat.ca.10. D. Auguſtini: Quantum ad nos pertinet qui prædeſtinatos a non prædeſtinatis diſcernere nõ valemus, & ob hoc omnes ſaluos fieri velle debemus, omnibus ne pereant, vel ne alios perdant, adhibenda eſt à nobis medicinaliter ſeuera correptio: Dei autem eſt illis eam facere vtilem, quos ipſe præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui. Si enim aliquãdo timore non corripimus ne aliquis inde pereat, cur non etiam timore corripimus, ne aliquis inde plus pereat? neque enim dilectionis viſcera maiora geſtamus quàm Beatus Apoſtolus, qui dicit: Corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes. 1. Theſſal. cap. 2. 15.

Septimum cõſtare docet ſuperiorum temporum experientia multis vtilitatem afferre ſolere ſeueriorem principum in hęreticos & ſchiſmaticos diſciplinam. 17.

Octauum exempla commemorat catholicorum principum, qui pro ſui officij ratione in hęreticos & ſchiſmaticos animaduerterunt, in eoque paſtoribus opitulati ſunt, vt a noxiis erroribus eccleſia repurgaretur: ſicut in veteri teſtamento Ezechias, Ioſaphat, Ioſias, ſacerdotibus illius temporis affuerunt ad idololatriam exterminandam. 20.

Nonum declarat noſtræ ætatis ſectarios hoc ad imitationem veterum hæreticorũ facere, vt de principium catholicorũ ſeueritatẽ inuidioſiſ-

ſime

ſime conquerantur. 23.

Decimo commonſtratur hoc eos violentiſsime facere ſolerę in catholicos, quod ſi vel moderatiſsme à catholicis in ipſos fiat, grauiſsmè reprehendunt. 27.

Vndecimum oſtendit fruſtra niti hæreticos, ſuam vel ſuorum excuſare ſæuitiam, per hoc quod ſe catholici non accommodent, cum eam requirant accommodationem, & condeſcenſionem, quæ ab iniuria verę religionis ſeiuncta eſſe non poſsit. 29.

Duodecimo cemmonſtratur quã hoc perniciose ſit à quibuſdam liberæ ex vtraque parte communicationis & amicitiæ iactũ fundamẽtum, ſi retento Apoſtolorum ſymbolo, cætera ad liberas opiniones, & problematicas diſceptationes pertinere dicerentur. 36.

Decimotertio quid veræ Chriſtianæque amicitiæ ratio poſtulet, quæque ſit pernicies amicitiæ mundi huius, cum velut cuſtos religionis adhibetur. 40

Decimoquarto quam abſurde poſcatur libera cuique ſecundum conſcientiæ ſuæ dictamen viuendi præſertim in religione facultas: quamq; hoc ſit noxium, quam ſcripturis ſanctis repugnans, quam veteri eccleſiaſticæ diſciplinæ contrarium: de qua illud eſt apud D. Auguſtinum: Paſtoralis neceſsitas habet, ne per plures ſerpãt dira contagia, ſeparare ab ouibus ſanis morbidam, ab illo cui nihil eſt impoſsibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandã. Quia & ipſa quæ dãnatio nominatur, quã facit epiſcopale iudiciũ,
(qua

(qua pœna in eccleſia nulla maior eſt) poteſt ſi Deus voluerit, in correctionem ſaluberrimam cedere atque proficere. Lib. de correp. & gratia, cap. 15. 43.

Decimoquinto oſtenditur nunquam in republica Iudaica, talem conceſſam eſſe libertatem, quæ Babylonicam confuſionem afferat. 52.

Decimoſexto iſtiuſmodi libertatem conſcientiæ multo minus in Eccleſia Chriſtiana, quam eſſe decet ordinatiſsimam, inſtitui oportere. 56.

Decimoſeptimo quę ſit tandē vera & Chriſtiana libertas, quam pij omnes debeant exoptare, ſi minus contigerit, ob id in hac vita lugere. 59.

Decimooctauo ſic aliquādo premi caſtra ſanctorum ab hereticis & ſchiſmaticis, vt viſa ſint pieriſq; quædā toleranda, quæ contra religionem fiunt, ne grauior eccleſiæ preſſura ſuſcitetur. 64.

Dcimonono quatenus probari potuerit pijs quibuſdam pacificatio Gandauenſis. 66.

Vigeſimo, quibus quamq; iuſtis de cauſis Iudæos eccleſia tolerarit, paſſaque ſit ſuæ ſuperſtitionis ritus exercere. 71.

Vigeſimo primo explicatur quid ſit quod ait Apoſtolus: Vbi ſpiritus Domini, ibi libertas, oſtenditurq; nihil adiuuare eorum vota qui expetūt noxiam in religone libertatem. 77.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

REGESTVM.

A B C D E F G

Omnes ſunt integra folia, præter G quod eſt ſemifolium.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMAE,
Apud Hæredes Antonij Bladij, Impreſſores Camerales. M.D.LXXVIII.